

Tillsyn av regeltillämpningen på Linköpings universitet

Tillsyn av regeltillämpningen på Linköpings universitet

Rapport 2019:20

Utgiven av Universitetskanslersämbetet 2019

Författare: Stefan Axelsson, Sofia Tiberg och Jeanna Fransén

Diarienummer: 32-00270-19

Universitetskanslersämbetet • Löjtnantsgatan 21 • Box 7703, 103 95 Stockholm
tfn 08-563 085 00 • fax 08-563 085 50 • e-post registrator@uka.se • www.uka.se

Innehåll

Sammanfattning.....	5
Tillgodoräknande.....	5
Studentinflytande	5
Kurs- och utbildningsplaner.....	6
Kursvärderingar.....	7
Anställning av personal.....	7
Överklagande och klagomål.....	8
Åtgärder	9
Inledning	10
Tillgodoräknande	11
Bakgrund.....	11
Underlaget från lärosätet.....	11
Stickprov	12
Lärosätets svar.....	12
Studentkårernas svar	15
Universitetskanslersämbetets bedömning.....	15
Studentinflytande	18
Bakgrund.....	18
Underlaget från lärosätet.....	18
Stickprov	19
Lärosätets svar.....	19
Studentkårernas svar	22
Universitetskanslersämbetets bedömning.....	24
Kurs- och utbildningsplaner.....	29
Bakgrund.....	29
Underlaget från lärosätet.....	30
Stickprov	30
Lärosätets svar.....	30
Studentkårernas svar	32
Universitetskanslersämbetets bedömning.....	33
Kursvärderingar	39
Bakgrund.....	39
Underlaget från lärosätet.....	39
Stickprov	40
Lärosätets svar.....	41
Studentkårernas svar	46

Universitetskanslersämbetets bedömning.....	48
Anställning av personal	58
Bakgrund.....	58
Underlaget från lärosätet.....	58
Stickprov	59
Lärosätets svar.....	60
Studentkårernas svar	60
Universitetskanslersämbetets bedömning.....	61
Överklagande och klagomål.....	67
Bakgrund.....	67
Underlaget från lärosätet.....	68
Stickprov	68
Lärosätets svar.....	69
Studentkårernas svar	73
Universitetskanslersämbetets bedömning.....	74

Sammanfattning

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) utövar tillsyn över universitet och högskolor och ansvarar för kvalitetssäkring av högre utbildning och forskning. Inom ramen för tillsynsuppgiften granskar UKÄ de rättsliga frågor som berörs i *Standarder och riktlinjer för kvalitetssäkring inom det europeiska området för högre utbildning* (ESG). Denna form av lärosätetillsyn koordineras med de lärosätetsgranskningar som genomförs inom ramen för UKÄ:s kvalitetssäkringsuppgift. De områden som har granskats utifrån bland annat reglerna i högskoleförfattningarna är tillgodoräknande, studentinflytande, kurs- och utbildningsplaner, kursvärderingar, anställning av personal och överklagande och klagomål.

Tillgodoräknande

UKÄ har granskat hur universitetet säkerställer att handläggningen av tillgodoräknandeärenden sker på ett rättssäkert och likvärdigt sätt. Universitetet saknar ett gemensamt dokument med rutiner som syftar till att säkerställa en enhetlig och rättssäker handläggning av ärenden om tillgodoräknande. Det är lämpligt att universitetet utarbetar ett styrdokument. UKÄ:s granskning visar vidare att universitetet bör se över sina rutiner för dokumentation och motivering av beslut. I flertalet av de 15 granskade ärendena saknas dokumenterade ansökningar från studenterna, vilket är en brist. Granskningen visar vidare att handläggningstiderna hos universitetet, förutom ett av de granskade ärendena, får anses uppfylla kraven på snabb handläggning.

Studentinflytande

Studenterna har rätt att vara representerade när beslut fattas eller beredning sker som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation. UKÄ konstaterar att universitetet har *Riktlinjer för studentrepresentation* som trädde i kraft den 1 juli 2019. Vid en samlad bedömning anser UKÄ att universitetet utifrån ett rättsligt perspektiv har förutsättningar för att säkerställa att reglerna om studentrepresentation följs på alla nivåer.

Universitetet har bifogat en lista vari förtecknas beredande och beslutande organ med studentrepresentation vid lärosätet under läsåret 2018/2019. Universitetet har uppgett att denna lista har upprättats i dialog med studentkoordinator, studentkårer och olika aktörer från universitetet. Efter synpunkter från studentkårerna anser UKÄ dock att

det finns anledning för universitetet att tillsammans med studentkårerna fortsätta utveckla rutiner för hur listan ska kunna hållas uppdaterad.

UKÄ har granskat 15 ärenden där beslut har fattats av en enda person. Universitetet har uppgett att information och samråd med studeranderepresentant inte har skett i 13 av de efterfrågade besluten eftersom universitetet gjort bedömningen att besluten rör frågor som inte har betydelse för studenternas utbildning eller studiesituation. UKÄ har inga synpunkter på detta, förutom vad gäller ett ärende där ämbetet bedömer att det är fråga om ett beslut som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation och som därmed omfattas av reglerna om studentinflytande. Vidare har universitetet uppgett att studentinflytande har skett i två av de efterfrågade ärendena. UKÄ har inga synpunkter på universitetets hantering av det ena ärendet, men i det andra ärendet anser UKÄ att det inte framkommit att kravet på information och samråd inför beslut enligt 2 kap. 14 § andra stycket HF kan anses vara uppfyllt.

Kurs- och utbildningsplaner

Kurs- och utbildningsplaner hör till de främsta styrdokument som lärosätena har. Planerna är viktiga i såväl pedagogiskt som rättsligt hänseende. Mot denna bakgrund har ett antal kurs- och utbildningsplaner granskats.

UKÄ konstaterar att samtliga granskade kursplaner anger kursens nivå, antal högskolepoäng och mål. UKÄ har dock synpunkter på att vissa kursplaner inte tydligt anger krav på särskild behörighet, formerna för bedömning av studenternas prestationer och de övriga föreskrifter som behövs. Vad gäller de fem granskade utbildningsplanerna konstaterar UKÄ att de innehåller det som krävs enligt högskoleförordningens regler.

Det finns inte några regler för när kurs- och utbildningsplaner ska vara beslutade, men utgångspunkten är att planerna ska beslutas och finnas tillgängliga i god tid innan utbildningen startar. UKÄ har vid sin granskning utgått från att kursplaner för fristående kurser och utbildningsplaner för program bör vara fastställda och tillgängliga för studenten senast den dag som den fristående kursen eller programmet öppnar för anmälan. Vad gäller kurser som ingår i program kan behov dock finnas av att revidera kursplanen för de kurser som ingår i programmet, till exempel avseende kursinnehåll och kurslitteratur. UKÄ anser mot denna bakgrund att det som huvudregel bör vara möjligt att fastställa en revidering av detta slag senast åtta veckor före kursstart. Vissa andra revideringar kan dock behöva fastställas och göras tillgänglig för studenterna tidigare än åtta veckor före kursstart.

UKÄ konstaterar att universitetets riktlinjer inte överensstämmer med ämbetets ovan redovisade ställningstagande. UKÄ utgår därför från att universitetet beaktar vad ämbetet uttalat i frågan när universitetet ser

över sina riktlinjer. UKÄ konstaterar vidare att det av vissa kursplaner inte framgår när de ursprungligen börjar gälla eller när en senare beslutad revidering börjar gälla. Vad gäller två kursplaner noterar UKÄ att det i sidhuvudet anges att de är preliminära.

Kursvärderingar

Lärosätet ska anordna kursvärderingar och sammanställa dem. Lärosätet ska även informera om resultaten och eventuella beslut om åtgärder som föranleds av kursvärderingarna. Resultaten ska också vara tillgängliga för studenterna.

UKÄ konstaterar att universitetet har riktlinjer för att tillse att kursvärderingar ska kunna genomföras och sammanställas. Av riktlinjerna framgår dock inte hur studenter som har getts möjlighet att svara på kursvärderingarna informeras om eventuella beslut om åtgärder. Inte heller framgår att beslut om eventuella åtgärder ska hållas tillgängliga för studenterna. UKÄ ifrågasätter också om de reflektionsdokument som studenterna vid den tekniska fakulteten är skyldiga att skriva i examensarbetskurserna och som även ingår som en del i examinationen kan anses utgöra kursvärderingar. Utifrån att universitetet, som UKÄ uppfattar det, anser att dessa dokument utgör kursvärderingar konstaterar UKÄ att ordningen med skrivande av reflektionsdokument strider mot 1 kap. 14 § HF eftersom att studenterna har en skyldighet att skriva ett sådant dokument. UKÄ konstaterar vidare att det beträffande de kurser vid den medicinska fakulteten som genom beslut av universitetet har undantagits från kursvärdering genom det digitala kursvärderingssystemet Evaluate inte framgår om och i så fall hur kursvärderingar kommer att ske framöver. UKÄ konstaterar också att det när det gäller de nämnda kurserna vid den tekniska och den medicinska fakulteten inte av riktlinjerna framgår om och i så fall hur studenterna informeras om resultatet av det som universitetet anser är kursvärderingar och eventuella beslut om åtgärder.

Av stickproven framgår det att det förekommer brister i efterlevnaden av högskoleförordningens bestämmelser om kursvärderingar. När det gäller de sammanställningar av kursvärderingar som universitetet har gett in och som har genererats i det digitala verktyget Evaluate ifrågasätter UKÄ även om redovisningarna är tillräckliga för att anses utgöra ett resultat av kursvärderingarna.

Anställning av personal

I ESG anges att rättvisa och transparenta processer ska finnas vid rekrytering av personal. UKÄ har granskat om anställningsärenden har utannonserats och om man anslagit besluten. Dessutom har UKÄ granskat om kvinnor och män är jämställt representerade bland dem som berett ärendena och bland sakkunniga.

Universitetets anställningsordning finns tillgänglig på universitetets webbplats och har beslutats av universitetets styrelse. Det framgår av anställningsordningen att universitetet ska informera om lediga anställningar. Däremot saknar anställningsordningen information om att universitetet även ska informera om beslut om anställning. Enligt UKÄ är det lämpligt att även sådan information anges i anställningsordningen. Vidare saknar anställningsordningen information om hur utlysningar ska ske. Anställningsordningen saknar också information om att beslut om befordringsanställningar ska anslås på universitetets officiella fysiska anslagstavla och andra beslut om anställningar på dess officiella digitala anslagstavla. UKÄ ifrågasätter också varför olika ordning gäller för anslag av beslut om anställningar. UKÄ konstaterar vidare att det i anställningsordningen finns information om jämställd representation i förslagsgruppen och bland sakkunniga.

Av granskningen framgår att universitetet lämnat information om de lediga anställningarna i tolv av de 20 anställningsärendena. I ett av ärendena har universitetet förklarat att skälet till att någon utlysning inte skedde berodde på ett misstag och att de övriga sju anställningarna inte har utlysts då de gällde befordringstjänster. UKÄ konstaterar att information om anställningsbeslut inte har lämnats i sex ärenden (samtliga gällande befordringsanställningar). Av universitetets svar framgår att vissa institutioner inte anslår besluten om befordringsanställningar. UKÄ förutsätter att universitetet genomför de åtgärder som är nödvändiga så att samtliga institutioner fortsättningsvis anslår dessa beslut. Beträffande kravet på jämställd representation i förslagsgrupperna konstaterar UKÄ att kravet, med beaktande av Överklagandenämnden för Högskolans beslut den 14 december 2018 (Reg. nr 212-722-18), uppfyllts i samtliga granskade anställningsärenden. UKÄ konstaterar också att könsfördelningen bland de sakkunniga i de ärenden som haft mer än en sakkunnig uppfyller kravet på jämställd representation.

Överklagande och klagomål

För att den klagande ska kunna ta tillvara rätten att få saken prövad i högre instans är det viktigt att lärosätena hanterar överklaganden rätt och lämnar korrekt information. Även beträffande beslut som inte får överklagas är det viktigt att lärosätena hanterar eventuella klagomål på ett korrekt sätt. I ESG:s riktlinjer anges bland annat att det ska finnas lämpliga rutiner för att hantera klagomål från studenterna.

Universitetet har styrdokument som anger hur överklaganden ska hanteras. Vid granskningen har UKÄ funnit att universitetets styrdokument borde förtydligas. Det bör innehålla information om att universitetet ska lämna över överklagandet till överinstansen även när lärosätet har ändrat beslutet helt i enlighet med klagandens begäran. UKÄ har också granskat mallarna för överklagandehänvisningar.

Ämbetet har ett flertal synpunkter på innehållet i mallarnas text i förhållande till reglerna i förvaltningslagen.

UKÄ har vidare genom stickprov granskat 15 slumpvis utvalda överklagandeärenden för att kontrollera handläggningstiderna och överklagandehänvisningarna. Vid denna granskning har UKÄ kommit fram till att vissa av de lämnade överklagandehänvisningarna innehåller brister. Överklagandehänvisningarnas innehåll bör omformuleras för att motsvara reglerna i förvaltningslagen .

För den sökande är det viktigt att få sitt överklagande prövat av överinstansen så fort som möjligt. UKÄ har därför granskat universitetets handläggningstider för överlämnande av ärendet till överinstansen. Tiden för överlämnande av ett överklagande bör i normalfallet inte överstiga en vecka. I flertalet av de granskade ärendena har överlämnande av överklagandet till ÖNH överskridit denna tid. UKÄ förutsätter att universitet vidtar nödvändiga åtgärder för att förhindra att detta upprepas.

Vad slutligen gäller klagomål från studenter noterar ämbetet att universitetet inte har några samlade rutiner för att hantera klagomål från studenterna. UKÄ anser att universitetet lämpligen borde utarbeta riktlinjer och information om vart studenterna kan vända sig med problem eller klagomål och dessutom informera studenterna om dessa rutiner.

Åtgärder

UKÄ har i rapporten markerat de uttalanden som bör föranleda åtgärder av lärosätet (understruken text).

Inledning

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) har till uppgift att utöva tillsyn över universitet och högskolor. Det innebär att ämbetet granskar lärosätenas rättstillämpning. UKÄ ansvarar även för kvalitetssäkring av högskoleutbildning, bland annat genom granskning av lärosätenas kvalitets-säkringsarbete. Det nationella kvalitetssäkringssystemet bygger bland annat på *Standarder och riktlinjer för kvalitetssäkring inom det europeiska området för högre utbildning* (ESG). Av dessa standarder och riktlinjer framgår att den externa kvalitetsgranskningen ska beakta kraven i det juridiska ramverk där lärosätena verkar.

I ESG finns ett antal områden som berör frågor som regleras i de svenska högskoleförfattningarna och den svenska förvaltningslagen. För att lärosätena ska kunna bedriva sin verksamhet med hög kvalitet är det grundläggande att de följer tillämpliga regler. UKÄ granskar därför de rättsliga frågor som berörs i ESG inom ramen för tillsynsverksamheten. Denna form av tillsyn benämns lärosätetillsyn. Lärosätetillsynen koordineras med de lärosätesgranskningar som genomförs inom ramen för UKÄ:s kvalitetssäkringsuppgift.

I denna rapport redovisas UKÄ:s granskning av Linköpings universitet. De områden som granskats är tillgodoräknande, studentinflytande, kurs- och utbildningsplaner, kursvärderingar, anställning av personal samt överklagande och klagomål.

UKÄ skickade den 30 april 2019 en remiss till universitetet. Underlaget från universitetet kom in den 16 augusti 2019. UKÄ erbjöd också studentkårerna att lämna ett skriftligt underlag om universitetets tillämpning av de aktuella reglerna. Studentkårerna har lämnat synpunkter.

UKÄ har remitterat ett utkast av rapporten till universitetet för att ge universitetet möjlighet att korrigera faktafel och rätta till eventuella missförstånd. Universitetet har inkommit med synpunkter på utkastet.

UKÄ:s rapporter från lärosätetillsynen publiceras på ämbetets webbplats www.uka.se.

Tillgodoräknande

Bakgrund

Om en student vid en högskola i Sverige har gått igenom viss högskoleutbildning med godkänt resultat, har studenten rätt att tillgodoräkna sig detta för högskoleutbildning vid en annan högskola. Detta gäller dock inte om det finns en väsentlig skillnad mellan utbildningarna. Detta anges i 6 kap. 6 § första stycket högskoleförordningen (1993:100), HF.

En student har rätt att tillgodoräkna sig annan utbildning än den som avses i 6 §, om de kunskaper och färdigheter som studenten åberopar är av en sådan beskaffenhet och har en sådan omfattning att de i huvudsak svarar mot den utbildning för vilken de är avsedda att tillgodoräknas. En student får även tillgodoräknas motsvarande kunskaper och färdigheter som har förvärvats i yrkesverksamhet. Det framgår av 6 kap. 7 § HF.

Beslut om tillgodoräknande av utbildning eller yrkesverksamhet får överklagas till Överklagandenämnden för högskolan (12 kap. 2 § 4 HF).

I ESG standard 1.4 anges att lärosätena på ett konsekvent sätt ska tillämpa fördefinierade och publicerade regler om bland annat erkännande. I riktlinjerna till denna standard anges följande:

”Rättvist erkännande av examina för högre utbildning, studieperioder och reell kompetens, inklusive erkännande av icke-formellt och informellt lärande, är grundläggande komponenter för att säkerställa studenternas progression i sina studier och samtidigt främja rörligheten. Ändamålsenliga erkännandeprocesser är beroende av

- att lärosätets praxis för erkännande är i linje med principerna i Lissabonkonventionen om erkännande av bevis avseende högre utbildning i Europaregionen
- samarbete med andra lärosäten, kvalitetssäkringsorgan och det nationella ENIC/NARIC-centret i syfte att säkerställa att erkännande görs på ett likvärdigt sätt i hela landet.”

Underlaget från lärosätet

UKÄ har bett lärosätet att redogöra för hur lärosätet säkerställer att handläggningen av tillgodoräknandebärenden sker på ett rättssäkert och likvärdigt sätt inom lärosätet. Ämbetet har även bett lärosätet att bifoga eventuella styrdokument.

UKÄ har upplyst lärosätet om att ämbetet avser att stickprovsvis undersöka beslutsmotiveringar, handläggningstider och överklagandehänvisningar i ett antal tillgodoräknandebärenden. UKÄ har bett lärosätet att

bifoga en lista över samtliga beslut i ärenden om tillgodoräknande som fattades under perioden 1 februari – 30 april 2019.

Stickprov

UKÄ har valt ut 15 ärenden från listan och bitt lärosätet att bifoga ansökan, beslut och överklagandehänvisning för respektive ärende. UKÄ har även bitt lärosätet att ange handläggningstid och bifoga utdrag från ärendehanteringssystemet för respektive ärende.

Lärosätets svar

Linköpings universitet har kommit in med följande dokument:

- *Beslut om rektors delegation av beslutande rätten i ärenden om antagning och utbildning, (dnr LiU-2018-03148).*
- *Beslut om central ingång på LiU för tillgodoräknande, systemstöd och funktion valideringssamordnare, (dnr LiU-2018-03204).*
- *Delegering av beslutanderätt i ärenden avseende antagning och utbildning på grund- och avancerad nivå samt forskarutbildningsnivå, (dnr LiU-2019-00880).*
- *Tillgodoräknande av utländsk utbildning i examen (FilFak), (dnr LiU-2012-00317).*
- *Tillämpning av Beslut angående beräkning av heltidsstudier vid tillgodoräkning av studier vid utländskt lärosäte (dnr LiU-2013-00245), (dnr LiU-2018-02885).*
- *Exempel på rekommendationer av tillgodoräknande vid utlandsstudier.*
- *Grundläggande principer för tillgodoräknande av tidigare genomförda utbildningar, (dnr LiU-2011-00374).*
- *Beslut om FSM:s delegation av beslutanderätten i ärenden om antagning och utbildning, (dnr LiU-2019-00354).*
- *Beslut om utbildningsnämndens delegation av beslutanderätten i ärenden om antagning och utbildning, (dnr LiU-2019-01079).*
- *Delegationsordning för programnämnderna vid LiTH 2018 - 2020, (dnr LiU- 2017-03821).*
- *Styrelsen för utbildningsvetenskaps delegationsordning i ärenden om antagning och utbildning, (dnr LiU-2017-03573).*

Universitetet har anfört bland annat följande.

Styrdokument och delegationsordning

Vid universitetet förekommer tillgodoräknande inom utbildning på såväl grundnivå och avancerad nivå som forskarutbildningsnivå.

Tillgodoräknande görs på del av kurs, hel kurs eller som del av ämne/utbildning. Det kan också göras i form av utbyte av kurser inom utbildningsprogram. Tillgodoräknande baseras vanligtvis på tidigare akademiska studier från svenskt eller utländskt lärosäte, men även

prövning av andra utbildningar eller kunskaper och färdigheter från yrkeserfarenhet förekommer. Av beslutet ska framgå vilka kurser eller andra meriter som ligger till grund för tillgodoräkandet. Avslag ska innehålla motivering till beslut och överklagandehänvisning.

Handläggningen av tillgodoräknaendena vid Linköpings Universitet

Delegationer av tillgodoräknaende vid universitetets fakulteter

Rektor delegerar beslut om tillgodoräknaende till respektive fakultets- och Områdesstyrelse med rätt att delegera vidare. Fakulteterna har valt olika organisationsmodeller, vilket gör att hanteringen på fakultetsnivå skiljer sig åt. Utöver delegationsbeslut finns också en del andra beslut och riktlinjer för tillgodoräknaende inom fakultet eller för ett särskilt program.

Vid den filosofiska fakulteten har beslut om ärenden avseende tillgodoräknaende delegerats till programansvarig/prefekt (se *Delegering av beslutanderätt i ärenden avseende antagning och utbildning på grund- och avancerad nivå samt forskarutbildningsnivå*, dnr LiU-2019-00880).

För tillgodoräknaende av utlandsstudier har särskilda beslut fattats vid den filosofiska fakulteten (se till exempel *Tillgodoräknaende av utländsk utbildning i examen* (FilFak), dnr LiU-2012-00317, *Tillämpning av Beslut angående beräkning av heltidsstudier vid tillgodoräkning av studier vid utländskt lärosäte*, dnr LiU-2013-00245, och dnr LiU-2018-02885, och *Exempel på rekommendationer av tillgodoräknaende vid utlandsstudier*).

Vid den medicinska fakulteten har beslut om ärenden avseende tillgodoräknaende delegerats till programansvarig (se *Grundläggande principer för tillgodoräknaende av tidigare genomförda utbildningar*, dnr LiU-2011-00374, *Beslut om FSM:s delegation av beslutanderätten i ärenden om antagning och utbildning*, dnr LiU-2019-00354 och *Beslut om utbildningsnämndens delegation av beslutanderätten i ärenden om antagning och utbildning*, dnr LiU-2019-01079).

Vid den tekniska fakulteten är samma punkt delegerad till programnämnd med rätt att vidaredelegera till utbildningsledare eller studierektor vid berörd institution (se *Delegationsordning för programnämnderna vid LiTH 2018 - 2020*, dnr LiU- 2017-03821).

Inom området utbildningsvetenskap har beslut om ärenden avseende tillgodoräknaende delegerats till utbildningsledare med rätt att vidaredelegera (se *Styrelsen för utbildningsvetenskaps delegationsordning i ärenden om antagning och utbildning*, dnr LiU-2017-03573).

Ansökningsblanketter och besked om tillgodoräknaende

Samtliga fakulteter har en särskild ansökningsblankett för tillgodoräknande som finns på fakulteternas hemsidor (exempel på dessa blanketter ges under rubriken Överklagande och klagomål). Studenterna uppmanas att använda blanketten men ansökningar kan även inkomma på annat sätt t ex. via e-post, eller som del av ansökan till senare del eller upprättas i samråd med studievägledare, programansvarig eller motsvarande. Tillsammans med ansökan om tillgodoräknande ska även kopior på betyg, kursplaner, studieintyg och litteraturlistor bifogas. Beslut om tillgodoräknande sparas hos beslutsfattande fakultet eller institution. Beslut meddelas via e-post eller brev till studenten tillsammans med överklagandehänvisning. Positivt beslut om tillgodoräknande av prov eller hel kurs läggs in i Ladok med notering om vad tillgodoräkandet grundar sig på. Avslag skickas till diariet.

En central ingång för studieadministration

För att stärka en likahantering exempelvis med avseende på handläggningstid av studieadministrativa ärenden vid universitetet pågår, ett arbete med en central ingång för bland annat tillgodoräknandearärenden. Någon typ av systemstöd är identifierat som ett behov och ett utvecklingsområde för att kunna handlägga och följa ärenden för tillgodoräknande inom universitetet. Det systemstöd (Valda) som nämns i *Beslut om central ingång på LiU för tillgodoräknande, systemstöd och funktion valideringssamordnare* (dnr LiU-2018- 03204), är dock inte realiserat ännu och kan behöva ersättas med ett annat alternativt systemstöd. Ett systemstöd för hantering av ärenden är viktigt ur ett studentperspektiv för att tillgodose en likahantering men också för universitetets personal som hanterar dessa ärenden då det underlättar handläggning och dokumentation. "En väg in" är ett projekt som pågått under något/några år och som sjösattes i maj 2019 vid universitetet. "En väg in" ska samla och underlätta alla studentärenden och ett centralt systemstöd för tillgodoräknande är en del av detta arbete.

Gällande stickproven har universitetet anfört följande:

I dagsläget saknas datum för ankomst av ärenden som rör tillgodoräknande. Det datum som studenten angivit på blanketten när han eller hon skrivit under ansökan kan dock ses som riktmärke för när ärendet anmälts och därmed kan också handläggningstiden uppskattas. Universitetet kan dock konstatera att det behövs förändrade rutiner samt ett systemstöd för att uppnå en tydligare dokumentation av dessa ärendens ankomstdatum och handläggningstid. Arbetet initierades under december 2018 och pågår fortfarande. Vidare kan noteras att det för vissa beslut ser ut att saknas en överklagandehänvisning i diarietförda handlingar. Ett skäl till detta är att överklagandetexten ibland anges på sida 2 av blanketten och det är endast sida 1, där beslutet finns, som är diarietfört.

Studentkårernas svar

Studentkårerna har anfört bland annat följande.

De är av uppfattningen att handläggningen av tillgodoräknandeärenden generellt fungerar bra på universitetet. De hör väldigt sällan om problem angående tillgodoräkning och ärendehantering, men om detta beror på att studenterna generellt är nöjda eller om de exempelvis inte känner till reglerna för hur lång tid ett ärende får ta är något som kårerna inte vet.

Att processen för administrationen vad gäller tillgodoräknande centraliseras skulle kunna vara positivt. De anser dock att det är viktigt att den nära kontakt som studenterna har med handläggare bibehålls, exempelvis utbildningsledare vid tillgodoräkning av utlandsstudier vid Tekfak. Studenterna har framförallt vid utlandsstudier ofta en väldigt nära och personlig kontakt under och efter sina utlandsstudier. De anser därför att det är viktigt att den personliga kontakten inte försvinner vid ett byte till ett mer centraliserat arbetssätt. Att studenterna verkar vara nöjda med tillgodoräkningen kan till stor del bero på den personliga kontakten som de har med dessa nyckelpersoner på universitetet.

Universitetskanslersämbetets bedömning

Rättssäker och likvärdig handläggning av tillgodoräknandeärenden

UKÄ konstaterar att universitetet saknar ett gemensamt dokument med regler som syftar till att säkerställa en enhetlig och rättssäker handläggning av ärenden om tillgodoräknande. Ett sådant dokument borde bland annat omfatta gemensam handlägningsordning, samlade regler för diarieföring, beslutsmotiveringar med tillämpliga bestämmelser i högskolelagen, högskoleförordningen och förvaltningslagen (2017:900), FL, samt överklagandehänvisningar och information om vilka åtgärder som ska vidtas om en ansökan om tillgodoräknande är ofullständig. UKÄ anser att det är lämpligt universitetet har ett styrdokument.

Stickprov

UKÄ konstaterar att det i 12 av 15 granskade ärendena saknas dokumenterade ansökningar från studenterna. Av 5 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), OSL, framgår att myndigheten, när det gäller allmänna handlingar som inte omfattas av sekretess kan välja mellan att registrera dem eller hålla dem ordnade, så att det utan svårighet kan fastställas om handlingen kommit in eller upprättats. Vidare har myndigheter enligt 27 § FL en skyldighet att

dokumentera uppgifter som den får på annat sätt än genom en handling om de kan ha betydelse för ett beslut i ärendet. Det ska framgå av dokumentationen när den har gjorts och av vem. För det fall studenten muntligen ansöker om tillgodoräknande bör högskolan alltså dokumentera bland annat vad den sökande begärt. UKÄ utgår från att universitetet vidtar åtgärder för att säkerställa att samtliga ansökningar framöver dokumenteras och bevaras på ett korrekt sätt.

Beslutsmotiveringar

Av 32 § FL framgår att ett beslut som kan antas påverka någons situation på ett inte obetydligt sätt som huvudregel ska innehålla en klagande motivering, om det inte är uppenbart obehövligt. En sådan motivering ska innehålla uppgifter om vilka föreskrifter som har tillämpats och vilka omständigheter som har varit avgörande för myndighetens ställningstagande.

UKÄ har granskat 15 ärenden. I 12 av dessa ärenden har ansökan om tillgodoräknande blivit beviljad i sin helhet. UKÄ noterar att bifallsbesluten saknar beslutsmotiveringar. Mot bakgrund av att besluten tillgodoser studenternas önskemål har ämbetet inga synpunkter på att besluten inte har motiverats (jfr prop. 2016/17:180 s. 321).

I ett ärende (LiU-2019-00435-10) har ansökan delvis avslagits med motiveringen att kursen TMES27 Modellering av energisystem ges på svenska. UKÄ anser att motiveringen kunde ha varit tydligare. Någon hänvisning till tillämpliga rättsregler finns inte. I ett ytterligare ärende (LiU-2019-00087-11) finns motivering av avslagsbeslutet men hänvisningen till tillämpliga rättsregler har utelämnats. UKÄ utgår från att universitetet vidtar de åtgärder som är nödvändiga för att komma till rätta med bristerna.

I ärendet IBL-2019-00007-7 har lärosätet hanterat ansökan om tillgodoräknande genom ett svar via e-post. Det framgår inte tydligt i meddelandet att svaret innebär ett beslut i ärendet. Någon hänvisning till tillämpliga rättsregler finns inte. Detta är en brist (se ovan). Överklagandehänvisning finns inte heller (se avsnitt *Överklagande och klagomål*). Därtill vill UKÄ påpeka att det för varje skriftligt beslut ska finnas en handling som bland annat visar dagen för beslutet och vad beslutet innehåller, enligt 31 § FL. UKÄ utgår från att universitetet ser över sina rutiner för dokumentation av beslut.

UKÄ vill vidare understryka att en korrekt och diarieförd underrättelse om hur man överklagar även har betydelse för huruvida ärendet efter överklagandet ska tas till prövning eller avvisas. Av 45 § andra stycket punkten 1 FL framgår att ett överklagande som inte har kommit in i rätt tid inte ska avvisas om förseningen beror på att myndigheten inte har lämnat en korrekt underrättelse om hur man överklagar. Överklagandehänvisningar i ärendena IBL-2019-00007-7, IDA-2019-00152-5, IDA-

2019-00152-15, IKK-2019-00004-4, IBL-2019-00004-7, ISV-2017-00202-6, LiU-2019-00108-3 och LiU-2019-00435-20 saknas i diariet förda handlingar. UKÄ utgår från att universitetet vidtar åtgärder för fullständig diarietföring av beslut för att kunna säkerställa att det finns överklagandehänvisningar med regelrätt innehåll.

Handläggningstider

Enligt 9 § FL ska ett ärende handläggas så enkelt, snabbt och kostnads-effektivt som möjligt utan att rättssäkerheten eftersätts. Vad dessa krav på handläggningen mer konkret innebär är dock inte närmare reglerat. En bedömning får därför göras i varje enskilt fall av om kraven enligt bestämmelsen är uppfyllda. Vid denna bedömning får ärendenas karaktär beaktas, exempelvis kan ett tillgodoräknandeärende som kräver en mer omfattande utredning motivera en längre handläggningstid.

UKÄ konstaterar att i ett fall har handläggningstiden inte gått att avgöra, eftersom det saknas en dokumenterad ansökan från studenten i ärendet (LiU-2019-00108-3).

UKÄ noterar vidare att handläggningstiden för 14 av de 15 ärendena understiger två månader, vilket UKÄ anser är positivt. I ett av ärendena (IKK-2019-00004-7) var handläggningstiden cirka fyra månader vilket framstår som för lång tid. UKÄ anser att universitetet bör se över sina rutiner för att undvika att handläggningstiden blir så lång som i detta fall.

Överklagandehänvisningar

För en redogörelse av den rättsliga regleringen, se avsnittet *Överklagande och klagomål* nedan.

Studentinflytande

Bakgrund

Kvalitetsarbetet är en gemensam angelägenhet för högskolornas personal och studenterna. Studenterna ska ha rätt att utöva inflytande över utbildningen vid högskolorna. Högskolorna ska verka för att studenterna tar en aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen. Detta framgår av 1 kap. 4 och 4 a §§ högskolelagen (1992:1434), HL.

Studenterna har rätt att vara representerade när beslut fattas eller beredning sker som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation (2 kap. 7 § HL). Om beslut kräver en bedömning av uppläggning, genomförande av eller kvalitet i utbildningen, eller om beslut kräver en bedömning av organisation av eller kvalitet i forskningen, ska besluten fattas av personer med vetenskaplig eller konstnärlig kompetens. Om sådana bedömningar ska göras av en grupp personer ska majoriteten av personerna i gruppen ha vetenskaplig eller konstnärlig kompetens. Styrelsen får dock besluta att en sådan majoritet inte behövs om det finns särskilda skäl. Det framgår av 2 kap. 6 § HL.

Av 2 kap. 14 § högskoleförordningen (1993:100), HF, framgår följande om studentrepresentation. Om beslut ska fattas eller beredning genomföras av en enda person ska information lämnas till och samråd ske med en studentrepresentant i god tid före beslutet eller slutförandet av beredningen. Om beslut fattas av en grupp av personer enligt vad som anges i 2 kap. 6 § HL har studenterna rätt att vara representerade med minst tre ledamöter. Antalet studentrepresentanter i en sådan grupp får dock vara färre om det finns särskilda skäl med hänsyn till det totala antalet ledamöter i gruppen. I övrigt beslutar en högskola själv om sådan rätt till representation för studenterna som avses i 2 kap. 7 § HL.

Av ESG standard 1.2 framgår bland annat att lärosätena ska ha processer för utformning och inrättande av utbildningar. Bland riktlinjerna för standarden nämns att utbildningarna ska utformas i dialog med studenterna, och att en formell process ska följas när de inrättas.

Utbildningarna ska granskas och revideras regelbundet i dialog med studenter och andra intressenter. Det framgår av riktlinjerna för standard 1.9 som handlar om kontinuerlig uppföljning och regelbunden granskning av utbildningarna.

Underlaget från lärosätet

UKÄ har bitt lärosätet att besvara ett antal frågor om studentinflytande.

A. Studentinflytande genom medverkan i beredande och beslutande organ

A.1 Hur säkerställer lärosätet att reglerna om studentrepresentation följs? Har lärosätet fastlagda principer, riktlinjer eller liknande dokument för hur studentinflytandet ska förverkligas på alla nivåer inom lärosätet? Bifoga i så fall dokumentet.

A.2 Har lärosätet och studentkåren kommit överens om i vilka organ som studenterna ska vara representerade? Bifoga i så fall överenskommelsen. Om en sådan överenskommelse saknas, bifoga en lista över samtliga beredande och beslutande organ som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation.

A.3 Finns det organ där studenterna inte är representerade (och där beslut fattas eller beredning sker som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation)? Om så är fallet, ange vilka dessa organ är och anledningen till att studenterna inte är representerade i dem.

B. Studentinflytande när en enda person bereder eller fattar beslut

Hur säkerställer lärosätet att denna regel följs? Har lärosätet fastlagda principer, riktlinjer eller liknande dokument som gör klart för personalen hur den ska gå till väga för att informera och samråda med studentrepresentanter i god tid? Bifoga i så fall dokumentet.

UKÄ har upplyst lärosätet om att granskningen görs genom att UKÄ stickprovsvis väljer ut ett antal beslut och ställer frågor till lärosätet. UKÄ har bett lärosätet att bifoga en lista över samtliga beslut som fattades av prefekt eller motsvarande befattningshavare under perioden 1 februari – 30 april 2019.

Stickprov

UKÄ har valt ut 15 ärenden och bett lärosätet att bifoga dokumentation i respektive ärende som visar hur lärosätet har säkerställt studentinflytandet. Om sådan dokumentation skulle saknas, har UKÄ bett lärosätet att ange anledningen till det. För det fall information och samråd med studentrepresentant inte har skett enligt 2 kap. 14 § HF i ärendena, har UKÄ bett lärosätet att ange anledningen till det.

Lärosätets svar

Linköpings universitet har inkommit med följande dokument:

- *Anvisningar rörande utseende av studentrepresentanter i styrelser och nämnder inom Linköpings universitet (dnr LiU-2014-00367)*

- *Ersättningar till studentkårerna vid Linköpings universitets samt tilldelning av resurser för höstterminen 2010* (dnr LiU-2010-00996-1)
- *Ersättning från fakultetsstyrelser och Styrelsen för utbildningsvetenskap till studentkårer för stöd till studentinflytande* (dnr LiU-2015-00830)
- *Beslut om Riktlinjer för studentrepresentation* (dnr LiU-2019-02146)
- *Förtydligande av förutsättningar för studentrepresentation vid Linköpings universitet, projektdirektiv* (dnr LiU-2019-01078)
- *Minnesanteckningar studentledningsråd, 18-11-30*
- *Lista över beslutande eller beredande organ med studentrepresentation vid LiU under läsåret 2018/2019*

Universitetet har anfört bland annat följande.

Beslut om Riktlinjer för studentrepresentation ersätter sedan den 1 juli 2019 de tre besluten Anvisningar rörande utseende av studentrepresentanter i styrelser och nämnder inom Linköpings universitet, Ersättningar till studentkårerna vid Linköpings universitets samt tilldelning av resurser för höstterminen 2010 och Ersättning från fakultetsstyrelser och Styrelsen för utbildningsvetenskap till studentkårer för stöd till studentinflytande.

Studentinflytande genom medverkan i beredande och beslutande organ

Studenternas medverkan i utveckling av verksamheten är en viktig del av såväl kvalitetsutveckling som kvalitetssäkring. Universitetet har alltid eftersträvat ett nära och förtroendefullt samarbete med studenterna och deras företrädare studentkårerna. Det finns en strävan efter att studenter ska vara representerade i såväl beredande som beslutande organ på alla nivåer (universitets- och rektorsnivå, fakultetsnivå, programnivå och institutionsnivå). Med studenter avses i detta sammanhang såväl studenter på grundläggande nivå och avancerad nivå samt doktorander och licentiander inom forskarutbildning.

Förutom kursvärderingar som genomförs efter avslutad kurs, genomförs vart annat eller vart tredje år en studentundersökning och doktorandundersökning. Syftet med dessa enkätundersökningar är att studenterna och doktoranderna får uttrycka sina synpunkter på sin studiemiljö och studiesituation. Enkäten innehåller frågor om utbildning, lika villkor, studentinflytande och service, men också om praktiska saker så som studieplatser och studentkök. De synpunkter som kommer fram i dessa undersökningar tas om hand inom olika delar av universitetet, beroende på vad synpunkterna gäller. Resultatet av undersökningen och de åtgärder som vidtas, följs upp tillsammans med studentkårerna.

Ytterligare ett sätt att påverka studiesituationen är Studentledningsrådet vid universitetet, bestående av representanter för studentkårerna, som vid

ett till två tillfällen per termin träffar hela universitetsledningen och fakultetsledningarna, utbildningsråd och biträdande universitetsdirektör. Studentkåren sätter agendan för mötet och föredrar ärenden som är aktuella för dem. Införande av helterminsscheman under 2019 är ett exempel på ett konkret resultat där studentkåren lyfte den kortsiktiga schemaläggningen som ett problem. Under 2018 aktualiserade studentledningsrådet vid universitetet frågan om uppdatering av regler för studentinflytande. Frågan väcktes eftersom studentmedverkan ibland har krockat med obligatoriska utbildningsmoment och eftersom att studenterna har erfarenhet att de inte i tillräcklig mån får utöva inflytande över mötestider (se *Minnesanteckningar studentledningsråd*). Detta har resulterat i ett projekt som syftar till att granska samverkansavtal och arvodering samt slå ihop olika beslut för att skapa en bättre översyn av reglerna som styr studentinflytande vid universitetet (se *Förtydligande av förutsättningar för studentrepresentation vid Linköpings universitet, projektdirektiv*). Arbete med att uppdatera beslut om studentrepresentation skedde under våren 2019. Detta har resulterat i nya *Riktlinjer för studentrepresentation* som trädde i kraft den 1 juli 2019. Vid universitetet värderas studentkårens arbete högt och utgör en viktig förutsättning för exempelvis kvalitetsutveckling av utbildningar. Universitetets uppfattning är att studentkåren anser att studentinflytande överlag fungerar bra men att det alltid finns saker som kan bli bättre.

I *Riktlinjer för studentrepresentation* ges anvisningar för hur studentmedverkan ska ske i beredande och beslutande organ vid universitetet. Namngivna beslutande organ är universitetsstyrelsen, fakultetsstyrelser och institutionsstyrelser. Därutöver ska studentmedverkan finnas i beredande och beslutande organ eller nämnder där så bedöms lämpligt. Eftersom det kan uppstå tillfälliga grupperingar för beredning av särskilda ärenden som är av betydelse för utbildning finns ingen fast lista över samtliga beslutande eller beredande organ. Vid sådana tillfällen diskuteras studentmedverkan med studentkoordinatören vid universitetet som är studentkårens kontaktperson vid lärosätet. Studentkoordinatören träffar regelbundet studentkåren i olika möten och utgör en viktig länk mellan universitetets olika aktörer som efterfrågar studentmedverkan och studentkåren. Det finns inga formella organ av betydelse för utbildning eller studenternas situation, där studenter inte är representerade. En lista över de beredande och beslutande organ som behöver studentrepresentation upprättas i dialog mellan studentkoordinator, studentkårer och olika aktörer från universitetet. Vissa vakanser kan dock finnas inom olika organ eftersom det kan vara svårt att hitta studentrepresentanter till alla platser.

Lärosätet har bifogat en lista vari förtecknas beredande och beslutande organ med studentrepresentation vid universitetet under läsåret 2018/2019. Listan är uppdelad efter fakulteter där Consensus är medicinska fakultetens studentkår, LinTek är tekniska fakultetens

studentkår och Stuff är studentkåren för utbildningsvetenskap och filosofisk fakultet.

Studenterna har enligt högskolelagen rätt att ”utöva inflytande över utbildningen” (1 kap. 4 a §) vid universitetet och att vara ”representerade när beslut fattas eller beredning sker som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation” (2 kap. 7 §). Rätten att vara representerade gäller dock inte vid beslut eller beredning av ärenden som omfattar enskild individ.

Vid universitetet finns inga fasta organ som har betydelse för utbildning eller för studenternas situation där studenterna inte erbjuds delta. Studenterna lyckas dock inte alltid hitta en representant för alla uppdrag som universitetet erbjuder. I dessa fall behöver samråd ske med studentkårerna för att diskutera i vilken form studentinflytande bör ske innan beslut fattas (se *Riktlinjer för studentrepresentation*).

Studentinflytande när en enda person bereder eller fattar beslut

I *Riktlinjer för studentrepresentation* anges att när beslut tas av enskilda personer bör samråd med studentrepresentanter ses som en naturlig del av beredningsarbetet. I beslutsdokumentet ska det framgå om, hur, när och med vilken studentrepresentant samråd har skett. De beslut som framför allt berörs av detta är vissa rektorsbeslut (som sker utanför rektors beslutsmöten) samt vissa dekanbeslut och prefektbeslut.

I beslut i frågor som har betydelse för utbildningen och studenternas situation som fattas av en enskild person har denne ett ansvar och skyldighet att samråda med studeranderepresentanter.

Information och samråd med studeranderepresentant har inte skett i 13 av de 15 prefektbeslut som efterfrågades i remissen, och därmed saknas också dokumentation om hur lärosätet säkerställt studentinflytandet i dessa 13 ärenden. Skälet till detta är att de prefektbeslut som efterfrågades i remissen berör frågor som inte har betydelse för studenters utbildning eller studiesituation. Vissa av prefektbesluten rör beslut som omfattar en enskild individ där studenter inte bör eller har rätt att vara representerade. Bedömningen har därför gjorts att samråd med studeranderepresentanter inte varit behövlig.

Dokumentation om säkerställt studentinflytande har bifogats rörande ärende IEI-2019-00137. Vad avser ärende IKK-2019-00020 skickades kursplanen vidare till kursplanenämnden för fastställande, och i denna nämnd finns studeranderepresentanter.

Studentkårernas svar

Studentkårerna har anfört bland annat följande:

En riktlinje för studentinflytande arbetades fram under vårterminen 2019 och skrevs under av rektor i juni 2019. De tre kårerna vid universitetet har tillsammans arbetat och varit drivande för att en sådan policy ska tas fram av universitetet. Kårerna har också starkt påverkat innehållet och utformningen av denna. Förslaget om en riktlinje för studentinflytande möttes först av motstånd från universitetet men efter påtryckningar från studentkårerna tog de till slut upp arbetet. Det är bra att denna riktlinje har tagits fram men nu måste universitetet se till att den följs på alla olika instanser. Innan har information om studentinflytande varit utspritt i flertalet olika dokument och beslut, medan den nya riktlinjen samlar allt på samma ställe vilket hjälper både lärare och studenter att hitta relevant information. Även om riktlinjen är en bra början saknas det riktlinjer för hur tiden som doktorander spenderar som studentrepresentantplatser ska hanteras, om de exempelvis ska få prolongation för detta. Tydligare riktlinjer skulle kunna leda till att fler doktorander väljer att söka sig till studentrepresentantplatser.

Universitet är generellt ganska bra på att direkt ta kontakt med kåren när de behöver studentrepresentanter i mer informella grupper. Det finns en upprättad lista som studentkårerna använder som underlag för vilka platser som finns. Denna lista skickas till universitetet med jämna mellanrum (framför allt vid kårstatusansökan). Den här listan uppdateras inte av universitetet utan när studentkårerna uppmärksammar att en ny grupp bör ha studentrepresentation. Det som saknas är tydliga rutiner för hur anställda rapporterar nya organ och platser som uppstår samt när organ läggs ner.

Studentledningsrådet är ett forum som är otroligt värdefullt för studentkårerna och i sin tur studenterna. Detta forum är något som ger kårerna chansen att ta upp större frågor en gång per termin, och det har flera gånger lett till att förändringar skett. Kårernas uppfattning är att forumet även är uppskattat från universitets sida.

Studentundersökningen är en omfattande enkätundersökning som ska skickas ut vartannat år och är något som kårerna stöttar och ställer sig bakom. Den tar upp många viktiga aspekter såsom studiemiljö, psykisk hälsa etc. Den senaste gjordes 2017 och eftersom universitetet säger att den ska göras vartannat år skulle nästa skickas ut nu under 2019. Undersökningen har dock inte genomförts och när kårerna frågade studentkoordinatören om den kommer att genomföras under 2019 meddelades att upphandlingen av företaget som ska göra undersökningen fortfarande inte börjat. Detta tycker kårerna är tråkigt eftersom studentundersökningen är viktig för att ge studenterna chansen att trycka på vad de tycker fungerar bra och dåligt på universitetet. Då de flesta program på universitetet varierar mellan 2 – 5 år så finns risken att vissa studenter endast får svara på undersökningen en gång under sin tid på universitetet. Därför hoppas kårerna att universitetet kommer arbeta hårt med att få ut studentundersökningen under 2020. Studentkårerna ser det även som viktigt att eventuella ändringar som sker som ett resultat av

åsikterna från studentundersökningen kommuniceras ut till studenterna så att de ser att den tid som de lägger ned på att svara på den ganska långa enkäten ger resultat.

Vad studentkårerna vet finns det studentrepresentation i merparten av de organ där beslut om utbildning eller studenternas situation fattas. Problem kan dock istället uppstå i beredande organ där studenter inte alltid inkluderas i beredningsgrupper. Det finns exempelvis tillfällen då workshoppar av universitetet används i beredande syfte, trots att studenter inte vet om att de sker och således inte representeras där. När beslut väl ska tas finns oftast representation men då har förankring i verksamheten ofta redan skett och det är då svårt för studentrepresentanten att påverka det beslutet.

Studentkårerna är generellt nöjda med de påverkansmöjligheter de har och samarbetet med universitet fungerar bra. I många av organen på universitetet upplever studenterna att de kan göra sin röst hörd och att deras åsikt är värdefull.

Universitetskanslersämbetets bedömning

Studentinflytande genom medverkan i beredande och beslutande organ

Studenterna har rätt att vara representerade i alla beslutande och beredande organ inom ett lärosäte, om organets verksamhet har betydelse för utbildningen och studenternas situation. För att säkerställa de bästa förutsättningarna för studentinflytande bör lärosätena ha fastlagda principer för hur inflytandet ska förverkligas på alla nivåer inom lärosätet. Detta anges i propositionen *Frihet och inflytande – kårobligatoriets avskaffande*.¹

I propositionen *Studentinflytande och kvalitetsutveckling i högskolan* anges att studenterna bör ha rätt att vara representerade i beredande organ av stadigvarande natur och alltid i beredande organ och utredande organ av större betydelse för studenterna som exempelvis ledningsgrupper, översynsgrupper och utredningar. I propositionen anges också att även frågor om till exempel budget, resurser och administration är av stor betydelse för utbildningen och studenternas situation.²

Rätten till representation ska gälla alla beslut och all beredning som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation, och inte bara vid sådant beslutsfattande som omfattas av kravet på vetenskaplig eller

¹ Prop. 2008/09:154 *Frihet och inflytande – kårobligatoriets avskaffande*, s. 41.

² Prop. 1999/2000:28 s. 28–29.

konstnärlig kompetens. Detta anges i propositionen *En akademi i tiden – ökad frihet för universitet och högskolor*. Vidare betonar regeringen att det bör vara naturligt för ett lärosäte att inte låta rätten till deltagande i en grupp vara avhängig av vilka frågor som behandlas i gruppen vid olika tillfällen.³

Universitetet har bifogat vissa dokument och uppgett att det under våren 2019 arbetat med att uppdatera beslut om studentrepresentation, och att detta har resulterat i nya *Riktlinjer för studentrepresentation* som trädde i kraft den 1 juli 2019.

Av *Riktlinjer för studentrepresentation* framgår att studenterna har rätt att vara representerade i universitetsstyrelsen, fakultetsstyrelsen, institutionsstyrelsen, fakultetsorgan samt övriga beslutande och beredande organ. Vidare anges att vid uppkomsten av behov av tillfälliga beslutande eller beredande organ eller arbetsgrupper ska samråd ske med studentkårerna för att bestämma i vilken form studentrepresentation och studentinflytande bör ske. Det åligger sammankallande för organet att informera studentkåren eller studentkoordinator om behoven av studentinflytande. I riktlinjerna anges även att universitetet, i dialog med studentkåren, upprättar en lista inför varje verksamhetsår som visar i vilka organ och grupper studenterna ska vara representerade, samt håller listan uppdaterad.

Studentkåren har uppgett att de generellt är nöjda med de påverkansmöjligheter de har och att samarbetet med universitet fungerar bra. Kåren har även uppgett att de varit drivande och starkt påverkat innehållet och utformningen av de nya riktlinjerna. UKÄ ser positivt på detta.

Vid en samlad bedömning av ingivna svar och dokument anser UKÄ att universitetet utifrån ett rättsligt perspektiv har förutsättningar för att säkerställa att reglerna om studentrepresentation följs på alla nivåer, i enlighet med vad som uttalats i ovan nämnda förarbeten.

Universitetet har även bifogat en lista vari förtecknas beredande och beslutande organ med studentrepresentation vid lärosätet under läsåret 2018/2019. Universitetet har uppgett att denna lista har upprättats i dialog med studentkoordinator, studentkårer och olika aktörer från universitetet. Universitetet har vidare uppgett att det inte finns någon fast lista, eftersom det kan uppstå tillfälliga grupperingar för beredning av särskilda ärenden som är av betydelse för utbildning.

Vad gäller listan över beredande och beslutande organ med studentrepresentation har studentkåren dock uppgett att listan inte uppdateras av universitetet, utan först när studentkåren uppmärksammar en ny grupp där studentrepresentation bör finnas. Studentkåren har vidare

³ Prop. 2009/10:149 s. 39.

uppgett att det saknas tydliga rutiner för hur anställda rapporterar nya organ och platser som uppstår samt när organ läggs ner.

Mot denna bakgrund anser UKÄ att det finns anledning för universitetet att tillsammans med studentkårerna fortsätta utveckla rutiner för hur listan över beredande och beslutande organ med studentrepresentation ska kunna hållas uppdaterad.

I avsnittet ”Kurs- och utbildningsplaner”, se nedan, har studentkårerna anfört att fakulteterna har ett gemensamt forum för kursplanefrågor, gruppen Bilda V, och att kårerna skulle vilja ha representation i denna grupp för att vara delaktiga och kunna ha insyn även i denna del av kvalitetssäkringsprocessen för kurs- och utbildningsplaner.

Universitetet har uppgett att fakulteterna i gruppen Bilda V driver ett gemensamt arbete, genom regelbundna möten, om kursplanefrågor där representanter för samtliga fakulteter finns representerade, och att dessa möten borgar för att aktuella förändringar genomförs av samtliga fakulteter vid samma tidpunkt.

Som UKÄ har uppfattat det utgör gruppen Bilda ett beredande organ där frågor om kursplaner behandlas. Kursplaner och deras innehåll har betydelse för studenterna. UKÄ ifrågasätter därför varför studenterna inte är representerade där. UKÄ utgår från att universitetet på nytt tar ställning i frågan.

Studentinflytande när en enda person bereder eller fattar beslut

Högskoleförfattningarnas bestämmelser ger även studentrepresentanterna rätt till information och samråd när en person vid lärosätet bereder eller fattar beslut som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation. Syftet med regeln om samråd med studentrepresentanter är att garantera studenternas inflytande när ärenden inte hanteras i någon grupp, utan bereds eller beslutas av en ensam befattningshavare. Det är ledningarna för lärosätena som ansvarar för att de har rutiner för hur samrådet med studentrepresentanter ska gå till i sådana fall. UKÄ anser att lärosätena i samverkan med studentkåren bör ta fram rutiner eller riktlinjer för att säkerställa att även enskilda befattningshavare samråder med studentrepresentanter i god tid före slutförandet av beredningen eller före beslutet. Om det finns utrymme för anteckningar om samråd på lärosätenas beslutsblanketter, är risken mindre för att samrådet glöms bort.⁴

I *Riktlinjer för studentrepresentation* anges följande: Om beslut i frågor som har betydelse för utbildningen och studenternas situation fattas av en enskild person har denne ett ansvar och en skyldighet att i god tid före

⁴ Högskolans regler i praktiken – erfarenheter från Högskoleverkets tillsynsbesök 1998–2012, s. 11.

beslut informera och samråda med studentrepresentanterna. Samråd med studentrepresentanterna ska ses som en naturlig del av beredningsarbetet. I beslutsdokumentet ska det anges om, hur, när och med vilken studentrepresentant samråd har skett.

UKÄ noterar att det i lärosätets riktlinjer står ”som har betydelse för utbildningen och studenternas situation”. I 2 kap. 7 § HL anges dock ”som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation”. UKÄ förutsätter att universitetet omformulerar skrivningen så att den stämmer överens med vad som anges i högskolelagen.

I övrigt anser UKÄ att universitetets åtgärder för studentinflytande när en enda person bereder eller fattar beslut framstår som ändamålsenliga. UKÄ ser särskilt positivt på att det i beslutsdokumentet ska anges om, hur, när och med vilken studentrepresentant samråd har skett.

Stickprov

Universitetet har uppgett att information och samråd med studeranderepresentant inte har skett i 13 av de 15 efterfrågade prefektbesluten. De 13 prefektbesluten rör följande frågor:

- Pensionsärende för enskild anställd (IBL-2019-00078-1)
- Organisation av ekonomiteam, som är ett samarbete mellan tre institutioner (IDA-2019-00063)
- Budgethantering, anslag till studentförening (IEI-2019-00305)
- Rekryteringsärende, beslut att ledigkunga anställning som postdoktor (IFM-2019-00119-1)
- Postdoktoralt stipendium till enskild person (IKE-2018-00552-7)
- Delegering av behörigheter i Ladok 3 till utbildningsadministratörer för inrapportering av tillgodoräknandeärenden (IKK-2019-00053)
- Beslut som rör enskild anställd (IMH-2019-00126-1)
- Antagning av enskild individ till forskarutbildning (IMT-2019-00018-1)
- Beslut om namn och organisationsstruktur, avser nyinrättad avdelning vid en institution (ISAK-2019-00011)
- Rekryteringsärende, arvodesanställning som proffspatient, (ISV-2019-00146)
- Upphandling av boende vid studieresa till utlandet, avrop från ramavtal (ISY-2019-00024-1)
- Utseende av biträdande handledare för enskild forskarstuderande (ITN-2018-00073-4)
- Instruktion till arbetsgrupp som ska genomföra en översyn av tre kurser (MAI-2019-00035)

Angående ovanstående 13 prefektbeslut har universitetet uppgett att universitetet gjort bedömningen att besluten rör frågor som inte har betydelse för studenternas utbildning eller studiesituation. Några av

besluten omfattar dessutom en enskild individ där studenterna enligt universitetet inte bör eller har rätt att vara representerade.

Vad avser prefektbeslutet om instruktion till arbetsgrupp som ska genomföra en översyn av tre kurser (MAI-2019-00035) framgår av beslutet att arbetsgruppen bland annat ska se över kursernas innehåll och mål, minska mängden lektioner och föreläsningar, reducera den totala mängden undervisning och undersöka möjligheterna att införa digitala delexaminationer. UKÄ bedömer att detta är fråga om ett beslut som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation och som därmed omfattas av reglerna om studentinflytande. UKÄ förutsätter att universitetet vidtar de åtgärder som är nödvändiga för att säkerställa att högskoleförordningens regler om studentinflytande följs framöver.

I övrigt har UKÄ inga synpunkter på att information inte har lämnats och samråd inte har skett med en studentrepresentant vid övriga 12 prefektbeslut ovan.

Universitetet har uppgett att studentinflytande har skett i 2 av de 15 efterfrågade ärendena.

Det första ärendet avser ett prefektbeslut om en kursplan inom forskarutbildning (IEI-2019-00137). Universitetet har bifogat ett protokoll från forskarutbildningsrådets sammanträde. Av protokollet framgår att två doktorandrepresentanter var närvarande vid sammanträdet. Vid sammanträdet beslutade rådet att tillstyrka att kursplanen godkänns, men att rådet är tveksam till formuleringen om förkunskapskravet, och att den överlämnas till prefekt för godkännande. UKÄ bedömer att detta är fråga om ett beslut som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation och som därmed omfattas av reglerna om studentinflytande. Av inskickat underlag framgår visserligen att två doktorandrepresentanter var närvarande vid forskarutbildningsrådets sammanträde. Det framgår dock inte om information har lämnats och samråd har skett med studentrepresentanter i god tid före prefektens beslut. Det har därför inte framkommit att kravet på information och samråd inför beslut enligt 2 kap. 14 § andra stycket HF kan anses vara uppfyllt i detta fall. UKÄ förutsätter att universitetet vidtar de åtgärder som är nödvändiga för att säkerställa att högskoleförordningens regler om studentinflytande följs framöver.

Det andra ärendet avser ett prefektbeslut att, på delegation från institutionsstyrelsen, godkänna att en kursplan skickas vidare till en nämnd för fastställande (IKK-2019-00020). Universitetet har uppgett att det finns studeranderepresentation i den nämnd som skulle fastställa kursplanen. Eftersom detta beslut kan betraktas som ett slags formaliabeslut har UKÄ inga synpunkter på att information inte har lämnats och samråd inte har skett med studentrepresentanter i god tid före prefektens beslut i detta fall, särskilt mot bakgrund av att studenterna är representerade i den aktuella nämnden.

Kurs- och utbildningsplaner

Bakgrund

All utbildning på grundnivå och avancerad nivå ska bedrivas i form av kurser. Kurser får sammanföras till utbildningsprogram. För varje kurs ska det finnas en kursplan och i den ska följande anges: kursens nivå, antal högskolepoäng, mål, krav på särskild behörighet, formerna för bedömning av studenternas prestationer och övriga föreskrifter som behövs. För ett utbildningsprogram ska det finnas en utbildningsplan. I utbildningsplanen ska anges vilka kurser som programmet omfattar, kraven på särskild behörighet och övriga föreskrifter som behövs. Det framgår av 6 kap. 13–17 §§ högskoleförordningen (1993:100), HF.

Före den 1 januari 2011 innehöll högskoleförordningen mer detaljerade krav på innehållet i kurs- och utbildningsplanerna. Planerna skulle utöver nuvarande krav även bland annat ange när planen eller en ändring av den skulle börja gälla och de övergångsbestämmelser som behövdes.

Sveriges universitets- och högskoleförbund (SUHF) fastställde med anledning av avregleringen 2011 rekommendationer om bland annat innehållet i kurs- och utbildningsplaner för sina medlemmar, REK 2011:1, dnr 10/118. De uppgifter som högskolorna tidigare varit skyldiga att skriva in i sina kurs- och utbildningsplaner skulle enligt SUHF:s rekommendationer även ingå i planerna efter förordningsändringen.

Kursplaner och utbildningsplaner är grundläggande styrdokument för ett lärosäte och viktiga i såväl pedagogiskt som rättsligt hänseende.

De regler som anges i kurs- och utbildningsplaner är föreskrifter i den mening som avses i 8 kap. regeringsformen. Reglerna i planerna är alltså av samma karaktär som lagar som är beslutade av riksdagen och förordningar som är beslutade av regeringen. Det innebär att reglerna är bindande, gäller generellt och måste följas av såväl lärosätens personal som studenter.

I ESG standard 1.2 om utformning och inrättande av utbildningar anges bland annat att lärosätena ska ha processer för utformningen och inrättandet av utbildningar. Den examen som en utbildning leder till ska vara tydligt specificerad. Av riktlinjerna till standarden framgår bland annat att utbildningarna ska innehålla uppgifter om studenternas förväntade arbetsinsats, till exempel uttryckt i poäng enligt European Credit Transfer System (ECTS).

Underlaget från lärosätet

UKÄ har bitt lärosätet att besvara ett antal frågor om kurs- och utbildningsplaner:

1. Har lärosätet beslutat om egna regler för vad kurs- och utbildningsplaner ska innehålla utöver vad som anges i högskoleförordningen? Bifoga i så fall dessa regler.
2. Hur har beslut om fastställande av kurs- och utbildningsplaner delegerats inom lärosätet? Bifoga arbetsordningen.
3. Hur säkerställer lärosätets ledning att kursplaner och utbildningsplaner innehåller de uppgifter som anges i högskoleförordningen och eventuella lokala regler?

UKÄ har upplyst lärosätet om att granskningen kommer att göras genom att UKÄ stickprovsvis väljer ut ett antal kurser och program, för att undersöka hur lärosätet följer bestämmelserna om kurs- och utbildningsplaner för de utvalda kurserna och programmen. Lärosätet ombads att bifoga listor över samtliga kurser och utbildningsprogram som genomfördes under vårterminen 2019.

Stickprov

Utifrån lärosätets listor har UKÄ valt ut tio kurser och fem program.

UKÄ har upplyst om att granskningen avser att

- planerna har fastställts i god tid innan utbildningen startar,
- tidpunkt för ikraftträdande anges i planerna,
- planerna innehåller det som anges i HF och eventuella lokala regler,
- det går att utläsa av utbildningsplanen vilken examen utbildningen leder till,
- examinationsformerna regleras tydligt i kursplanerna.

Lärosätets svar

Linköpings universitet har bifogat följande dokument:

- *Riktlinjer för utbildning och examination på grundnivå och avancerad nivå vid Linköping universitet* (dnr LiU-2019-00920)
- *Arbetsordning för Linköpings universitet fr.o.m. 2019* (dnr LiU-2018-03280)
- *Rektors delegation av beslutanderätten i ärenden om antagning och utbildning* (dnr LiU-2018-03148)

- *Delegering av beslutanderätt i ärenden avseende antagning och utbildning på grund- och avancerad nivå samt forskarutbildningsnivå* (dnr LiU-2019-00880)
- *Instruktion för Filosofiska fakultetens nämnd för kurs- och utbildningsplaner* (dnr LiU-2018-00526)
- *Besluts- och granskningsordning för utbildningsplaner och kursplaner (program- och kurser)* (dnr LiU-2018-00532)
- *Beslut om FSM:s delegation av beslutanderätten i ärenden om antagning och utbildning* (dnr LiU-2019-00354)
- *Instruktion för Utbildnings- och kursplanekommittén vid Medicinska fakulteten* (dnr LiU-2017-00354)
- *Beslut om delegationer av beslutanderätten i ärenden rörande antagning och utbildning* (dnr LiU-2015-00001)
- *Revidering av Tekniska fakultetsstyrelsens vidaredelegationer* (dnr LiU-2019-00351)
- *Instruktion och utbildningsansvar för programnämnder avseende perioden 2018-01-01 – 2021-01-31* (dnr LiU-2019-01381)
- *Styrelsen för utbildningsvetenskaps delegationsordning i ärenden om antagning och utbildning* (dnr LiU-2017-03573)
- *Hanteringsordning för program och kurser vid Utbildningsvetenskap* (dnr LiU-2019-02590)
- *Hantering av kursplan; programkurs, fristående kurs samt uppdragsutbildning* (dnr LiU-2019-02590, bilaga A)
- *Hantering av program; utbildningsplan* (dnr LiU-2019-02590, bilaga B)
- *Tidplan för hantering av kursplan; programkurs, fristående kurs samt uppdragsutbildning* (dnr LiU-2019-02590, bilaga C)
- *Tidplan för hantering av program; utbildningsplan* (dnr LiU 2019-02590, bilaga D)

Universitetet har anfört bland annat följande:

I Riktlinjer för utbildning och examination på grundnivå och avancerad nivå vid Linköpings universitet anges vad som ska regleras i kursplaner och utbildningsplaner vid universitetet (se text under rubrikerna 1.2 Kurs och kursplan och 1.3 Utbildningsprogram och utbildningsplan). Dessa regler ska tillämpas för kursplaner och utbildningsplaner som beslutas eller revideras efter ikraftträdandet, dvs. efter den 11 mars 2019.

Universitetet använder utbildningsdatabasen Bilda för att hantera kursplaner och utbildningsplaner. I och med den formalisering av processen som följer av användandet av Bilda, exempelvis en struktur som inkluderar obligatoriska fält utifrån nationella och lokala krav, kvalitetssäkras processen för arbetet med kursplaner och utbildningsplaner. Skriftliga instruktioner finns för arbetet med att lägga in information i Bilda. Fakulteterna driver ett gemensamt arbete, genom regelbundna möten, kring kursplanefrågor där representanter från samtliga fakulteter finns representerade (gruppen Bilda V). Dessa möten

borgar för att aktuella förändringar genomförs av samtliga fakulteter vid samma tidpunkt.

En ny utbildningsledare, eller motsvarande, får en gedigen introduktion till både system och processer samt kontinuerlig handledning, då detta är en central del i rollen som utbildningsledare. Regelbundna informations- och utbildningsinsatser görs för relevanta aktörer inom respektive fakultet.

Beslut och fastställande av utbildningsplaner och kursplaner är delegerat till fakulteternas styrelser, med rätt att delegera vidare. Vid samtliga fakulteter utom utbildningsvetenskap, finns en kursplanekommitté eller nämnd som bereder och granskar kursplaner och utbildningsplaner inför styrelsens beslut. Alla fakulteter har dock avstämningar där kursplanefrågor diskuteras på uppdrag av kanslichef, dekan, prodekan eller som specifika ärenden eller frågor som inkommer på annan väg. Till dessa möten bjuds personer in som kan bidra med sakkunskap i specifika frågor.

Studentkårernas svar

Studentkårerna har anfört bland annat följande:

Studentkårerna har varit delaktiga i arbetet med utformningen av universitetets egna regler för kurs- och utbildningsplaner. De är generellt nöjda med hur arbetet med granskning av och beslut om kursplaner och utbildningsplaner sker, men har några synpunkter på vissa undantag som beskrivs nedan.

Granskning av och beslut om fastställande av kurs- och utbildningsplaner sker på olika sätt på de olika fakulteterna, men gemensamt är att det alltid sker på rektors delegation. Det är viktigt att universitetet kan säkerställa kvaliteten ner på kursnivå, och därför är det positivt att det nya regelverket kommer göra det lättare för alla delar av organisationen att veta vad som behöver finnas med i kurs- och utbildningsplaner.

På den medicinska fakulteten sitter en studentrepresentant med i Utbildnings- och kursplanekommittén, som granskar och beslutar om kursplaner. Det arbetet har fungerat bra. På den filosofiska fakulteten utförs granskning och beslut på liknande sätt som i Nämnden för kurs- och utbildningsplaner, där det också sitter två studentrepresentanter. Enligt studentkårernas vetskap behandlas kursplanefrågor på den tekniska fakulteten istället i programplanegrupper, där studenterna finns representerade. Det finns alltså inget specifikt forum som är inriktat mot endast kursplaner och utbildningsplaner. Så vitt studentkårerna vet finns vid området för utbildningsvetenskap inget beredande organ för kursplaner eller utbildningsplaner, och enligt delegationsordningen är det dekanus som fastställer dessa. Det innebär att det inte finns möjlighet för studentrepresentation vid behandling av kursplaner, utan enbart vid

fastställande. Kurser på doktorandnivå har också kursplaner, men hur dessa tas fram och fastslås är inget som studentkårerna i dagsläget har insyn i, med undantag från medicinska fakulteten där dessa granskas i samma kommitté som grundutbildningens kursplaner.

Ett generellt problem, som inneburit svårigheter även i andra sammanhang än kring kursplaner, är att regelverk och riktlinjer inte finns på engelska. Det är viktigt att den information som ska stå i kurs- och utbildningsplaner även tydliggörs på engelska, så att alla kan ta del av och förstå regelverken även utan att ha svenska som ursprungsspråk.

Fakulteterna har också ett gemensamt forum för kursplanefrågor, gruppen Bilda V, där det i dagsläget, enligt studentkårernas vetskap, inte finns någon studentrepresentant. Studentkårerna skulle vilja ha representation även där, för att vara delaktiga och kunna ha insyn även i denna del av kvalitetsäkringsprocessen för kurs- och utbildningsplaner.

Universitetskanslersämbetets bedömning

Universitetet har kommit in med de begärda tio kursplanerna och de fem utbildningsplanerna.

Planerna har fastställts i god tid innan utbildningen startat

Regler i kursplaner och utbildningsplaner syftar bland annat till att informera om vad som gäller för en kurs respektive ett program. Av högskoleförordningen framgår att kraven på särskild behörighet ska anges i kurs- och utbildningsplaner. Utgångspunkten är därför att kursplaner och utbildningsplaner ska beslutas och finnas tillgängliga i god tid innan utbildningen startar, men några regler för när planerna ska vara beslutade finns inte.

För att få ett bredare underlag vid bedömningen av om kurs- och utbildningsplaner är beslutade och finns tillgängliga i god tid innan utbildningen startar har UKÄ skickat en remiss till samtliga universitet och högskolor med statlig huvudman samt till Sveriges förenade studentkårer (SFS). UKÄ har därefter redogjort för sitt ställningstagande i en tillsynspromemoria (reg.nr 32-00481-17). I promemorian anger UKÄ bland annat följande.

”UKÄ konstaterar att en stor majoritet av remissinstanserna anser att kursplaner för fristående kurser samt utbildningsplaner för program bör vara fastställda och tillgängliga för studenterna senast den dag som den fristående kursen eller programmet öppnar för anmälan. UKÄ delar denna uppfattning och menar att detta är en viktig rättssäkerhetsfråga för studenterna, särskilt vad gäller den särskilda behörigheten och urvalsreglerna till utbildningen, men även för att studenterna ska få kunskap om

innehållet i den utbildning de anmäler sig till. UKÄ gör därför bedömningen att kursplaner för fristående kurser och utbildningsplaner för program bör vara fastställda och tillgängliga för studenterna senast den dag som den fristående kursen eller programmet öppnar för anmälan.

Vad gäller kurser som ingår i ett program har några remissinstanser påpekat att utbildningsprogram ofta sträcker sig över flera år och att det därför i vissa situationer kan finnas behov av att revidera kursplanen för de kurser som ingår i programmet. Vissa remissinstanser har egna riktlinjer om att kursplaner för kurser inom program ska vara fastställda senast två månader innan kursstart, en synpunkt som även framförts av Myndigheten för tillgängliga medier. UKÄ anser att viss flexibilitet bör kunna medges vad gäller till exempel kursinnehåll och kurslitteratur för kurser inom program, om det av kvalitetsskäl konstateras ett behov av revidering av kursen. UKÄ anser mot denna bakgrund att det bör vara möjligt att fastställa revideringar av detta slag senast åtta veckor innan kursstart. Även beträffande kurser inom ett program kan det dock vara aktuellt att beakta de rättssäkerhetsaspekter som gör sig gällande i frågor om behörighet och urval till kurserna. Detta talar för att revideringar av kursplanernas föreskrifter i sådana frågor kan behöva fastställas och göras tillgängliga för studenterna tidigare än åtta veckor innan kursstart. Vad som då kan anses som en lämplig tidpunkt beror bland annat på när på året kursen startar, varför frågan om god tid innan kursstart får avgöras från fall till fall.”

I Riktlinjer för utbildning och examination på grundnivå och avancerad nivå vid Linköpings universitet anges följande: En kursplan ska vara fastställd senast när anmälningssperioden börjar om inte särskilda skäl föreligger. Mindre revideringar av kursplanen får dock göras om det sker senast 8 veckor före kursstart. En utbildningsplan ska vara fastställd senast när anmälningssperioden börjar om inte särskilda skäl föreligger. Mindre revideringar av utbildningsplanen får dock göras om det sker senast 8 veckor före programstart.

Som framgår ovan anser UKÄ att kursplaner för fristående kurser och utbildningsplaner för program bör vara fastställda och tillgängliga för studenterna senast den dag som den fristående kursen eller programmet öppnar för anmälan. Vad gäller kurser som ingår i ett program anser UKÄ dock att viss flexibilitet bör kunna medges i vissa fall, och att det därför bör vara möjligt att fastställa vissa revideringar senast åtta veckor före kursstart. Denna bedömning gäller dock endast kursplaner för kurser som ingår i ett program. UKÄ konstaterar att universitetets riktlinjer inte överensstämmer med vad som uttalats i ovan angivna tillsynsprotokoll. UKÄ utgår från att universitetet beaktar vad ämbetet uttalat i frågan när universitetet ser över sina riktlinjer.

UKÄ har granskat om de inskickade kurs- och utbildningsplanerna har fastställts i god tid. Vid granskningen har UKÄ utgått från det fastställelsedatum, alternativt datum för revidering, som anges i kurs- och utbildningsplanen. Bedömningen har skett i förhållande till antagningen till vårterminen 2019.

UKÄ konstaterar att samtliga granskade kurs- och utbildningsplaner har fastställts eller reviderats i god tid innan utbildningen startade.

Vad gäller två kursplaner (722G93 och 91SH13) noterar UKÄ att det i sidhuvudet anges att de är preliminära. I den första kursplanen (722G93) anges att den är fastställd den 20 januari 2009. I den andra kursplanen (91SH13) anges att den är fastställd den 12 juni 2018 och reviderad den 22 maj 2018. UKÄ ställer sig visserligen frågande till att den andra kursplanen fastställdes efter att den reviderades, men utgår från att detta är en felskrivning. Ämbetet antar därför att båda kursplanerna har fastställts eller reviderats i god tid innan utbildningen startade. UKÄ förutsätter dock att universitetet vidtar de åtgärder som är nödvändiga för att säkerställa att det tydligt anges i samtliga kursplaner att de är beslutade (och inte preliminära).

Tidpunkt för när planerna börjar gälla

UKÄ instämmer i SUHF:s rekommendationer om att det i kurs- och utbildningsplaner bör anges när planen eller ändringen av den börjar gälla, så som det tidigare också krävdes enligt högskoleförordningen (före den 1 januari 2011).

I Riktlinjer för utbildning och examination på grundnivå och avancerad nivå vid Linköpings universitet anges att en kursplan ska innehålla bestämmelser om när kursplanen eller en ändring av den ska träda i kraft och börja tillämpas, samt att en utbildningsplan ska innehålla föreskrifter om när utbildningsplanen eller en ändring av den ska träda i kraft och börja tillämpas. UKÄ konstaterar att detta är i överensstämmelse med SUHF:s rekommendationer.

Vad gäller de tio granskade kursplanerna konstaterar UKÄ följande: I tre kursplaner (722G93, 754G23 och 8PYA04) anges inte när de gäller från. I två kursplaner (8FA021 och 93BIV3) anges när de ursprungligen började gälla, men inte när en senare beslutad revidering gäller från. I en kursplan (729G40) anges varken när den ursprungligen började gälla eller när en senare beslutad revidering gäller från. UKÄ förutsätter att universitetet vidtar de åtgärder som är nödvändiga för att säkerställa att det av samtliga kursplaner framgår när de ursprungligen börjar gälla eller när en senare beslutad revidering börjar gälla.

När det gäller de fem granskade utbildningsplanerna kan UKÄ konstatera att det i samtliga planer anges när de ursprungligen börjar gälla eller när en senare beslutad revidering börjar gälla.

Planerna innehåller det som anges i högskoleförordningen och eventuella lokala regler

I en kursplan ska anges kursens nivå, antal högskolepoäng, mål, krav på särskild behörighet, formerna för bedömning av studenternas

prestationer och de övriga föreskrifter som behövs. Det framgår av 6 kap. 15 § HF.

Kursplaner är viktiga styrdokument och syftar bland annat till att ge information om utbildningen. Ur ett studentperspektiv är det alltså av vikt att det i kursplanen tydligt anges vad som gäller för utbildningen.

UKÄ konstaterar att samtliga granskade kursplaner anger kursens nivå, antal högskolepoäng och mål. UKÄ har dock synpunkter på att nedan angivna kursplaner inte tydligt anger krav på särskild behörighet, formerna för bedömning av studenternas prestationer och de övriga föreskrifter som behövs.

När det gäller krav på särskild behörighet anges i en kursplan (722G93) att ”för tillträde till kursen krävs grundläggande behörighet på grundnivå samt att de särskilda behörighetsregler som gäller för civilekonom-programmet är uppfyllda”. I tre kursplaner (TAMS14, TFEI03, TQXX30) anges att ”tillträdeskrav för icke programstudenter omfattar vanligen också tillträdeskrav för programmet och ev. tröskelkrav för progression inom programmet, eller motsvarande”. UKÄ anser att kraven på särskild behörighet inte anges på ett tydligt sätt i dessa kursplaner.

I en kursplan (91SH13) anges under rubriken Rekommenderade förkunskaper att det för tillträde till kursen krävs en viss områdesbehörighet, eller motsvarande. UKÄ ifrågasätter att det står *krävs* när rubriken anger att förkunskaperna är rekommenderade.

Vad gäller formerna för bedömning av studenternas prestationer anser UKÄ att detta inte anges på ett tydligt sätt i två kursplaner (722G93 och TAMS14), se avsnittet ”Examinationsformerna ska regleras tydligt i kursplanerna” nedan.

Mot bakgrund av ovanstående förutsätter UKÄ att universitetet vidtar de åtgärder som är nödvändiga för att säkerställa att samtliga kursplaner följer högskoleförordningens regler.

I utbildningsplanen ska anges de kurser som programmet omfattar, kraven på särskild behörighet och de övriga föreskrifter som behövs. Det framgår av 6 kap. 17 § HF.

UKÄ konstaterar att de fem granskade utbildningsplanerna innehåller det som krävs enligt högskoleförordningens regler.

Universitetet har *Riktlinjer för utbildning och examination på grundnivå och avancerad nivå vid Linköpings universitet*. UKÄ noterar att riktlinjerna i huvudsak motsvarar SUHF:s rekommendationer, bland annat att det i kursplanen ska anges om antalet tillfällen för examination och praktik är begränsat, när planen eller en ändring av den börjar gälla samt de övergångsbestämmelser som behövs.

UKÄ konstaterar att de granskade kurs- och utbildningsplanerna i stora delar följer universitetets riktlinjer. UKÄ noterar samtidigt att riktlinjerna gäller sedan den 11 mars 2019, och att samtliga granskade kurs- och utbildningsplaner har beslutats vid ett tidigare datum. Detta kan möjligtvis förklara att planerna inte fullt ut följer riktlinjerna. I riktlinjerna anges att samtliga kursplaner ska utformas i enlighet med de mallar som finns i universitetets utbildningsdatabas. Studentkårens har även anfört att det nya regelverket kommer göra det lättare för alla delar av organisationen att veta vad som behöver finnas med i kurs- och utbildningsplaner. UKÄ ser positivt på detta och utgår från att universitetet ser över och uppdaterar innehållet i kursplanerna så att de framöver överensstämmer med vad som anges i universitetets riktlinjer.

Det går att utläsa av utbildningsplanen vilken examen utbildningen leder till

Enligt 6 kap. 17 § HF ska det i utbildningsplanen anges de övriga föreskrifter som behövs. I ESG standard 1.2 om utformning och inrättade av utbildningar anges bland annat att den examen som en utbildning leder till ska vara specificerad.

UKÄ konstaterar att det i samtliga fem granskade utbildningsplaner anges vilken examen utbildningen leder till.

Examinationsformerna ska regleras tydligt i kursplanerna

Enligt 6 kap. 15 § HF ska formerna för bedömningen av studenternas prestationer anges i kursplanen. Regler i kursplaner om bland annat examinationsform utgör grunden för examinatorns myndighetsutövning, när hon eller han fattar beslut om betyg. Reglerna har också till syfte att informera studenten om vad som gäller för en särskild kurs. Mot denna bakgrund är det viktigt att kursplanens regler om examinationsformer är tydliga.

UKÄ har granskat examinationsformerna i de tio utvalda kursplanerna och har följande synpunkter på två kursplaner:

I den första kursplanen (722G93) anges under rubriken examinationsform att ”dessutom kan det tillkomma en eller flera inlämningsuppgifter”. UKÄ anser att det i denna formulering ligger en otydlighet i hur kursen examineras och vad studenterna därmed kan förvänta sig.

I den andra kursplanen (TAMS14) anges ”Tentamen, 4 hp” som examinationsform. Det anges dock inte om det rör sig om en muntlig eller skriftlig tentamen, vilket inte kan anses förenligt med kravet på att examinationsformen ska regleras tydligt i kursplanen.

UKÄ förutsätter att universitetet justerar ovan angivna kursplaner så att det tydligt framgår vilka examinationsformer som gäller för kurserna.

I övriga åtta kursplaner bedömer UKÄ att examinationsformerna är tydligt angivna.

Kursvärderingar

Bakgrund

Kvalitetsarbetet är en gemensam angelägenhet för högskolornas personal och studenter. Högskolorna ska verka för att studenterna tar en aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen. Det framgår bland annat av 1 kap. 4 och 4 a §§ högskolelagen (1992:1434), HL.

Lärosätet ska ge de studenter som deltar i eller har avslutat en kurs en möjlighet att framföra sina erfarenheter av och synpunkter på kursen genom en kursvärdering som anordnas av lärosätet. Lärosätet ska sammanställa kursvärderingarna samt informera om resultaten och eventuella beslut om åtgärder som föranleds av kursvärderingarna. Resultaten ska hållas tillgängliga för studenterna. Det framgår av 1 kap. 14 § högskoleförordningen (1993:100), HF.

I ESG standard 1.9 anges följande. Lärosätet ska kontinuerligt följa upp och regelbundet granska utbildningarna för att säkerställa att studenterna uppnår uppsatta mål och att utbildningarna motsvarar studenternas och samhällets behov. Granskningarna ska leda till kontinuerlig förbättring av utbildningarna. Åtgärder som planeras eller genomförs till följd av en granskning ska kommuniceras till samtliga berörda.

Av riktlinjerna till standard 1.9 framgår att regelbunden uppföljning, granskning och revidering av utbildningarna innefattar utvärdering av bland annat studenternas förväntningar, behov och nöjdhet när det gäller utbildningen.

Underlaget från lärosätet

UKÄ har bitt lärosätet att besvara ett antal frågor om kursvärderingar.

A. Genomförande och sammanställning av kursvärderingar

A.1 Vilka åtgärder vidtar lärosätet för att säkerställa att kursvärderingar genomförs och sammanställs? Finns rutiner, riktlinjer eller liknande dokument om kursvärderingar som är gemensamma för hela lärosätet? Bifoga i så fall dokumentet.

A.2 Genomför lärosätet kursvärderingar för verksamhetsförlagda kurser?

A.3 Genomför lärosätet kursvärderingar för examensarbetskurser?

B. Information om resultatet och eventuella beslut om åtgärder

B.1 Vilka åtgärder vidtar lärosätet för att säkerställa att studenterna informeras om resultatet och eventuella beslut om åtgärder som föranleds av kursvärderingar? Finns rutiner, riktlinjer eller liknande dokument om information om resultat som är gemensamma för hela lärosätet? Bifoga i så fall dokumentet.

B.2 Redogör för hur studenterna som utvärderat kursen informeras om resultaten och eventuella beslut om åtgärder som föranleds av kursvärderingarna. Redogör för hur studenterna ges samma information i samband med kursstarten.

B.3 Redogör för hur resultaten hålls tillgängliga för studenterna.

C. Utveckling av utbildningar

Syftet med kursvärderingarna är att de ska leda till förbättringar och utveckling av utbildningarna. Ge om möjligt exempel där studenternas erfarenheter och synpunkter lett till åtgärder för kursens utveckling och förbättring.

UKÄ har informerat om att avsikten är att stickprovsvis undersöka hur lärosätet har följt reglerna om kursvärderingar för de kurser som genomfördes under vårterminen 2019 och att UKÄ därför kommer att välja ut ett antal kurser och be lärosätet redogöra för hur reglerna har följts för dessa kurser. UKÄ har informerat lärosätet om att granskningen kommer att avse de tio kurser som valts ut i frågan om kurs- och utbildningsplaner.

Stickprov

UKÄ har bett lärosätet bifoga resultat och eventuella beslut om åtgärder med anledning av kursvärderingarna för de utvalda tio kurserna. UKÄ har även bett lärosätet redogöra för hur reglerna om kursvärderingar har följts för de tio kurserna genom att svara på

- om resultat och eventuella beslut om åtgärder saknas för någon kurs, och i så fall ge en förklaring till det,
- hur lärosätet har informerat om resultaten och eventuella beslut om åtgärder som föranletts av kursvärderingarna samt vilka studenter som informerats,
- hur resultaten har hållits tillgängliga för studenterna.

Lärosätets svar

Linköpings universitet har kommit in med följande dokument:

- *Beslut om Riktlinjer för genomförande av kursvärderingar och hantering av fritextsvar vid Linköpings universitet, (dnr LiU-2019-02029).*
- *Beslut om de universitetsgemensamma frågorna i Evaluat, (dnr LiU-2019-02119).*
- *Kurser som undantas från utvärdering genom Evaluat, (dnr LiU-2018-02843).*
- *Beslut om kurser som permanent ska undantas från kursvärdering i Evaluat, (dnr LiU-2019-01814).*
- *Exempel på kursvärderingsmall för forskarutbildningskurser vid den Medicinska fakulteten*
- *Riktlinjer för utbildning och examination på grundnivå och avancerad nivå vid Linköpings universitet, (dnr LiU-2019-00920).*

Universitetet har anfört bland annat följande:

Åtgärder för att säkerställa att kursvärderingar genomförs och sammanställs

Styrdokument

Vid universitetet finns ett universitetsgemensamt beslut om genomförande av kursvärderingar på grund- och avancerad nivå. Vid universitetet kallas det digitala kursvärderingssystemet för Evaluat.

Universitetets kursvärderingssystem Evaluat är ett automatiskt elektroniskt system genom vilket i princip alla kurser på grund- och avancerad nivå vid lärosätet kursvärderas. Evaluat sjösattes under 2018 och ersatte då ett tidigare digitalt kursvärderingssystem.

Om någon/några kurser permanent ska undantas från att kursvärderas måste dekanbeslut fattas om det på fakulteten. Därefter "blockeras" dessa kurser från att kursvärderas i Evaluat. Beslutet (dnr LiU-2018-02843) handlar om examensarbetskurser som har undantagits från utvärdering via Evaluat vid den tekniska fakulteten. Detta kommenteras vidare under avsnittet *Kursvärderingar av examensarbetskurser*. Vid den medicinska fakulteten har också beslut tagits om att undanta några kurser från kursvärdering via Evaluat (dnr LiU-2019-01814). Skäl till beslutet är att kurserna genomförs individuellt och med olika start- och slutdatum för studenterna.

Rutiner och åtgärder för genomförande

När en kurs närmar sig sitt slut skickas automatiskt en kursvärderingsenkät ut till alla studenter som är registrerade på kursen. Enkäten innehåller:

- 12 universitetsgemensamma frågor, vilket möjliggör jämförelse och sammanställningar av resultatet över fakultetsgränserna,
- 0 – 2 fakultetsspecifika frågor,
- eventuellt egna kursspecifika frågor som examinatorerna har möjlighet att lägga till i enkäten.

På vissa av frågorna har studenterna möjlighet att lämna fritextsvar medan det på andra frågor endast finns fasta svarsalternativ. Prorektor tog under vårterminen 2019 beslut om frågornas formulering i Evaluate eftersom de har omarbetats efter den utvärdering som genomförts (se dnr LiU-2019-02119). Det har bland annat resulterat i att det från och med höstterminen 2019 är 10 universitetsgemensamma frågor (tidigare 12), se *Beslut om de universitetsgemensamma frågorna i Evaluate*, (dnr LiU-2019-02119). I flera fall sker även ytterligare kursvärderingar för att inhämta studenternas synpunkter i aggregerad form.

Sammanställning

När svarstiden för enkäten är slut sammanställs svaren automatiskt i rapporter som skickas till:

- alla studenter som var registrerade på kursen,
- de personer som i Bilda är angivna som studierektor, examinator, kursansvarig eller ”Särskilt utsedd att hantera enkätfrågor”, för den aktuella kursen och
- dokument- och ärendehanteringssystemet LiUDok.

Fritextsvaren hanteras enligt de riktlinjer som anges i beslutet *Riktlinjer för genomförande av kursvärderingar och hantering av fritextsvar vid Linköpings universitet*, (dnr LiU-2019-02029). På samtliga fakulteter finns några ”Rapportexperter” utsedda, vilka har fullständig behörighet i Evaluate, dvs. kan komma åt alla rapporter som har genererats. Rapportexperterna har till uppgift att sammanställa och tillhandahålla underlag för kvalitetsarbete, vilket efterfrågas av program- och fakultetsledningarna.

Undantag och begränsningar

Evaluate infördes under höstterminen 2018 vid universitetet och ersatte då ett annat digitalt kursvärderingssystem. Eftersom Evaluate är relativt nytt, har det under året upptäckts vissa felaktigheter som kontinuerligt

har åtgärdats. I november 2018 gick universitetet dessutom över till Ladok 3, vilket innebar en del systemstörningar.

Kursvärderingar och verksamhetsförlagda kurser

Alla kurser med kurstillfälle i Bilda, inklusive verksamhetsförlagda kurser, kursvärderas automatiskt genom Evaluate. Vid den medicinska fakulteten finns många kurser där VFU ingår. Den universitetsgemensamma Evaluate-enkäten genomförs där tillsammans med en VFU-enkät som innehåller VFU-specifika frågor. VFU-enkäten är öppen för studenterna att besvara efter varje enskild VFU-placering. En anställd inom medicinska fakulteten har till uppgift att förmedla resultatet från VFU-enkäten till de verksamheter (vårdcentraler och sjukhus), där VFU har genomförts. Studenterna får återkoppling via Evaluate-rapporterna.

Kursvärderingar och examensarbetskurser

De flesta examensarbetskurser kursvärderas automatiskt genom Evaluate. Den tekniska fakulteten vid LiU har dock beslutat om ett alternativt utvärderingssätt för kurser som gäller examensarbeten. Som ett avslutande moment i examensarbetskurserna skrivs ett reflektionsdokument, vilket ska ge den studerande tillfälle att reflektera över det genomförda examensarbetet och över utbildningen som helhet. Reflektionsmomentet ingår som delmoment vid examinationen och syftar till:

- att den studerande ska reflektera över de erfarenheter och lärdomar som erhållits via det genomförda examensarbetet, med avseende på ämneskunskaper, färdigheter, förmågor, etc.
- att ge återkoppling till examinatorn, institutionen, programnämnden och tekniska fakulteten om hur processen kring examensarbetet har fungerat.
- att ge återkoppling till programnämnden om hur väl utbildningen leder till att programmets mål uppfylls och förbereder studenterna för arbetslivet.

Dokumentet är ett viktigt verktyg för programnämnderna i arbetet med att säkra utbildningens kvalitet. Som stöd till studenterna finns en mall med frågeställningar.

Redogörelser för hur studenterna informeras om resultaten och eventuella beslut om åtgärder som föranleds av kursvärderingar

Redogörelse för hur studenterna som värderat kursen informeras om resultaten

I *Riktlinjer för genomförande av kursvärderingar och hantering av fritextsvar vid Linköpings universitet*, (dnr LiU-2019-02029) anges hur studenter som just gått kursen får en samlad information om resultatet av kursvärderingen. Dessa studenter informeras om resultatet genom att en sammanställning över svaren (rapporten) automatiskt skickas till dem dagen efter att svarstiden har löpt ut. När lärarna (examinator och kursansvarig) får rapporten med resultatet från kursvärderingen, har de möjlighet att i Evaluate kommentera resultatet, och därefter skicka ut sina kommentarer via Evaluate till alla studenter som varit registrerade på kursen. Detta kan ses om en första återkoppling, från lärarna till studenterna, på nyss genomförd kursvärdering.

Vid starten av en ny kurs ska studenterna informeras om föregående års kursvärdering och de eventuella åtgärder som vidtagits, vilket anges i *Riktlinjer för utbildning och examination på grundnivå och avancerad nivå vid Linköpings universitet*, (dnr LiU-2019-00920, se under rubriken 1.4 Information inför och vid kursstart).

Redogörelse för hur resultaten hålls tillgängliga för studenterna

Resultatet, dvs. en sammanställning av svaren som erhålls via Evaluate, skickas i dagsläget automatiskt ut via e-post till alla studenter som var registrerade på kursen. Studenterna behöver inte ha svarat på enkäten för att få ta del av resultatet. Utvecklingsarbete pågår för att samla alla studenternas kursvärderingsrapporter lätt tillgängliga på Studentportalen, vilket är en webbsida där studenterna kan se en sammanställning av uppnådda resultat, sina kursval m.m.

Förbättringar och utveckling av utbildningarna

Vårterminen 2019 ändrade universitetet vissa frågor i Evaluate för att öka relevansen av frågorna. Nedan ges några exempel som kursansvariga vid olika utbildningar vid universitetet har gett som svar på om och hur kursutveckling skett på sina kurser. Exempelen nedan är valda för att belysa utbildningar på olika nivåer (grundnivå och avancerad nivå) samt också utbildningar som speglar de olika fakulteterna (filosofisk fakultet, medicinsk fakultet, teknisk fakultet och området utbildningsvetenskap).

Fysioterapeututbildning, grundutbildning

Kursutveckling som ett resultat av kursvärderingar kan handla om kursens upplägg, hög arbetsbörda under en viss period som går att åtgärda direkt eller till nästa termin. Det kan också handla om moment som "hänger löst" där den röda tråden kan behöva förtydligas. Inför höstterminen 2019 har ett moment tagits fram som visar vilka lärmoment som hänger ihop med vilket/vilka lärandemål och hur de examineras.

Dokumentet ska finnas som bilaga till studiehandledningen och därmed vara tillgängligt för studenterna.

Färdighetsträning sker oftast i helkurs dvs. i en stor grupp av studenter, och studenterna har upplevt att de inte får tillräckligt med stöd för att veta om de gör rätt. För att komma till rätta med detta har korta filmer gjorts som tydligt presenterar de olika momenten, t ex. ledundersökning. En annan åtgärd är att studenter som kommit längre i sin utbildning agerar som resurser vid specifika träningstillfällen i termin 1, där det är mycket nytt att lära och stora studentgrupper.

Masterprogrammet i medicinsk vetenskap

I samråd med studenterna har flera förändringar genomförts, exempelvis nya upplägg vad gäller seminarium, uppdaterade eller förändrade basgruppsscenarioer, fler "peer-review"-tillfällen, dvs. kamratåterkoppling, och successivt har flera moment erbjudits digitalt, dvs. som inspelade lärostödjande moment.

Kandidatutbildning i biologi

Kursen "Vetenskaplig metod, analys och statistik" har dragits med dåliga omdömen från studenter under flera år. Studenternas åsikter om vad som var bra och dåligt har gått isär inom och mellan år, men till huvudproblemen hörde att det fanns en kvartsfartskurs som skulle täcka många olika delämnena och att den hade dålig förankring i progression.

Efter flera försök till att designa om kursen valdes att lägga den senare i programmet och reducera antalet delämnena som kursen skulle täcka. Studenterna som möter den nya kursen har mer erfarenhet av forskningsrelaterade problem och kan bättre relatera till vetenskaplig metod. Eftersom kursen nu ligger i högre årskurs kan kursinnehållet mer direkt tillämpas i fördjupningskurserna och i det avslutande examensarbetet på kandidatnivå.

Yrkeslärarprogrammet, VFU-kurs

VFU1 värderades under hösten 2018 även genom ett muntligt reflektionsmöte med studentgruppen efter VFU-perioden. Studenterna är generellt mycket nöjda med sin VFU-period. En viktig aspekt som lyftes fram som en svårighet är nyanlända elevers språksvårigheter och hur lärarstudenterna kan handskas med detta i sin planering och undervisning. Denna aspekt hade också framkommit under ett trepartssamtal (samtal mellan handledare på VFU, student och lärare vid lärosätet) som genomfördes under VFU-perioden. Svårigheterna diskuterades i gruppen och hittills har följande lösningar:

Steg 1) Under våren har ansökan gjorts och beviljats projektpengar för att fortbilda yrkeslärarlaget i "språkstöttande strategier" eftersom

lärarlaget behöver ha kunskap om detta för att de i sin tur, i sina egna kurser, ska kunna stötta studenterna.

Steg 2) Under hösten 2019 ska alla yrkeslärostuderter erbjudas en dags fortbildning i "språkstöttande strategier". Fortbildningsdagen ingår inte i någon av kurserna idag. Den kommer att ges under hösten 2019 som ett frivilligt erbjudande till studenterna.

Steg 3) "Språkstöttande strategier" kommer därefter att inarbetas i relevanta kurser så att detta blir en naturlig del av utbildningen.

Hur resultaten hållits tillgängliga för studenterna

Rapporter från kurser som slutade i slutet av vårterminen 2019 hålls tillgängliga för studenterna på Studentportalen. Studenterna har tillgång till rapporter från de kurser som de har varit registrerade på.

Studentkårernas svar

Studentkårerna har anfört bl.a. följande.

Universitetet har tagit fram ett nytt kursvärderingssystem, Evaluate, som används för att utvärdera i stort sett alla lärosätets kurser. Systemet är baserat på digitala formulär där olika aspekter poängsätts av individuella studenter efter kursens slut och sammanställs. Enklare sammanställningar av resultaten skickas ut till de studenter som läst kursen. Det har förts mycket diskussioner om hur fritextsvar ska hanteras och vilka som ska ha tillgång till dem. Kårerna har i dagsläget inte tillgång till dessa sammanställningar, men det har fattats beslut om att de ska få det. Kårerna kan inte heller på ett systematiskt sätt få tillgång till fritextsvaren, vilket är önskvärt för att de i större utsträckning ska kunna använda Evaluate i sitt arbete. I det tidigare systemet hade kårerna större tillgång.

Det är bra att examinatorerna har chansen att kommentera resultatet av kursvärderingen och att detta sedan finns med i utskicket till studenterna. Kårerna hoppas att universitetet kommer arbeta för att uppmuntra alla examinatorer att lämna kommentarer då det visar studenterna att värderingen verkligen läses igenom och att deras åsikter kan leda till förändring. Detta kan förhoppningsvis i slutändan öka det något låga deltagandet på kursvärderingarna. Kårerna anser också att kursansvariga i samband med kursintroduktioner bör avsätta tid för studenterna att svara på föregående kursvärdering. Detta i syfte att öka svarsfrekvensen och poängtera vikten av att kursvärdera.

På alla fakulteter utom Tekfak används Evaluate för att kursvärdera examensarbeten. Tekniska fakulteten har valt att utvärdera sina examensarbeten genom ett reflektionsdokument vid kursens slut. Det fungerar bra i den aspekten att det är ett obligatoriskt moment vilket gör

att alla studenter lämnar in sina åsikter, dock framgår det inte alltid tydligt att det är den enda värdering som görs av kursen och mycket fokus ligger på reflektion och kursens relevans för programmet i helhet. Dessa moment är examinerande och därför obligatoriska, vilket medför ett utförligt underlag. Samtidigt innebär det att ingen anonym värdering av dessa kurser genomförs. Att reflektionsdokumentet inte är anonymt och dessutom examinerande kan påverka studenternas vilja att uttrycka sig fritt angående kursen.

Evaluat i sig fungerar som tänkt, förutom mindre bekymmer vid utskick till studenter som samläser kurser över programgränserna, där kursen kan anses utvärderad trots att endast en liten del av studenterna fått möjlighet att uttrycka sig. Det är inte avsiktligt, men det har hänt och behöver ses över. Utöver det finns det även problem som kan uppstå när ett kursblock delar kurskod, och innehåller två olika kurser med olika kursinnehåll eller till och med olika lärare. Det leder till att studenterna i praktiken värderar i två kurser i en och samma enkät, vilket gör den svår att svara på, särskilt om kurserna varit på väldigt olika kvalitetsnivåer. Det finns i dagsläget möjlighet för kursansvariga att skicka ut kursvärderingar för varje delkurs i ett kursblock, men det görs sällan vilket kan bero på okunskap om det nya systemet.

Vid eventuella förändringar i kurser till följd av kursvärderingar är det upp till kursansvarig att kommunicera detta till studenterna på kursen, vilket enligt studentkårerna sällan sker. Det är upp till varje individ och det finns inget system för att säkerställa eller kontrollera att det sker.

Evaluat används i dagsläget inte till kursvärderingar på doktorandnivå. Kårerna ser ingen anledning till att de inte skulle kunna omfattas av samma system, speciellt eftersom klassernas begränsade storlek och nära arbete med kursansvariga kan göra en icke anonym kursvärdering missvisande. Kårerna ser dock en klar fördel med kvalitativ värdering av dessa kurser genom diskussion eller skriftliga frågor, men önskar att dessa två system kan samverka för bästa resultat.

Något som generellt saknas är en möjlighet för studenterna att reflektera över hela sin utbildning sett till progression och relevans kurserna emellan. Det finns inte heller ett systematiskt sätt för att kartlägga och uppmärksamma återkommande problem i en kurs. Återkommande problem som inte åtgärdas upptäcks endast om individer med tillgång till återkoppling från studenterna via Evaluat eller kårernas egna utvärderingar själva ser mönstret. Det bör vara något som både kårer och universitetet i stort börjar arbeta med framöver.

Universitetskanslersämbetets bedömning

Genomförande och sammanställning av kursvärderingar

Av 1 kap. 14 § HF framgår bland annat att ett lärosäte ska ge de studenter som deltar i eller har avslutat en kurs en möjlighet att framföra sina erfarenheter av och synpunkter på kursen genom en kursvärdering som anordnas av lärosätet. Lärosätet ska sammanställa kursvärderingarna.

UKÄ konstaterar att universitetet har fastställda anvisningar för kursvärderingar, *Riktlinjer för genomförande av kursvärderingar och hantering av fritextsvar vid Linköpings universitet* (dnr LiU-2019-02029), och att detta dokument har antagits genom ett beslut av universitetet den 17 juni 2019. Av det beslutet framgår att universitetet – med anledning av att det har tagit ett nytt beslut om tillämpning av Riksarkivets gallringsföreskrifter där gallringstiden har förlängts från 2 till 10 år för det centrala kursvärderingssystemet – har uppdaterat tidigare beslutade *Riktlinjer för genomförande av kursvärderingar och hantering av fritextsvar vid Linköpings universitet* (dnr LiU-2019-00921). UKÄ kan alltså konstatera att den uppdaterade riktlinjen för kursvärderingar inte har använts beträffande de kurser som har valts ut för denna granskning. Av den i juni 2019 antagna riktlinjen och universitetets svar framgår att universitetet under 2018 sjösatte ett nytt universitetsgemensamt digitalt kursvärderingssystem, Evaluate. UKÄ utgår därmed från att det nya utvärderingssystemet, om något annat inte angetts av lärosätet, har tillämpats beträffande de tio kursvärderingar som har ingått i granskningen.

I avsnitt 1, *Inledning*, i riktlinjen anges bl.a. följande: Det gemensamma kursvärderingssystemet Evaluate ingår som en del i universitetets kvalitetssäkring av utbildning på grundnivå och avancerad nivå. Kursvärderingar vid universitetet har huvudsakligen två funktioner: dels att verka som ett kvalitetsinstrument åt den aktuella kursen eller utbildningen, dels att ge studenten tillfälle att på ett strukturerat sätt reflektera över, kritiskt granska och förhålla sig till sin egen utbildning. Kursvärderingar är alltså lika mycket i universitetets som studenternas intresse vilket motiverar en betydande arbetsinsats från bägge parter. Här bör främst framhållas kravet på sammanställning av kursvärderingarnas resultat och kravet på att informera studenterna om resultaten och eventuella åtgärder som vidtagits eller planeras med anledning av kursvärderingen, i enlighet med vad som anges i 1 kap. 14 § högskoleförordningen (1993:100).

I avsnitt 2.1, *Obligatoriskt genomförande av kursvärderingar i anslutning till varje kurs*, anges vidare bland annat att alla studenter på

grund- och avancerad nivå ges möjlighet till kursvärdering genom det gemensamma kursvärderingssystemet Evaluat. Av universitetets svar framgår vidare bland annat följande: I princip alla kurser på grund- och avancerad nivå kursvärderas genom Evaluat. Även verksamhetsförlagda kurser kursvärderas genom Evaluat. Om någon/några kurser permanent ska undantas från att kursvärderas i Evaluat måste dekanbeslut fattas om det på fakulteten. Beslut om att undanta vissa kurser från kursvärdering genom Evaluat har fattats vid den tekniska fakulteten och vid den medicinska fakulteten. Vid den Tekniska fakulteten har undantag gjorts för examensarbetskurser. Beträffande dessa examensarbetskurser skriver studenterna istället som ett avslutande moment ett reflektionsdokument, vilket ska ge den studerande tillfälle att reflektera över det genomförda examensarbetet och över utbildningen som helhet. Reflektionsmomentet ingår enligt LiU som delmoment vid examinationen. Beslutade undantag från kursvärdering genom Evaluat vid den medicinska fakulteten beror på att de undantagna kurserna genomförs individuellt och med olika start- och slutdatum.

Efter genomgång av lärosätets svar och till de dokument som universitetet har hänvisat till bedömer UKÄ att universitetet har vidtagit åtgärder för att säkerställa att kursvärderingar kan genomföras och sammanställas.

Universitetet har i sitt svar själv tagit upp att det sedan Evaluat togs i bruk under 2018 har upptäckts vissa felaktigheter som kontinuerligt har åtgärdats och att ytterligare systemstörningar inträffade i samband med att universitetet under november 2018 gick över till Ladok 3. UKÄ noterar att universitetet förklarar att skälet till att en kursvärdering bland de utvalda stickproven inte har ägt rum troligen berott på ett misstag som gjorts i samband med övergången mellan Ladok 2 och Ladok 3. UKÄ noterar att även studentkåren i sitt yttrande har tagit upp vissa praktiska problem när det gäller genomförandet av kursvärderingar med stöd av Evaluat. UKÄ utgår från att universitetet, mot bakgrund av de brister som kommit fram efter det att Evaluat har tagits i bruk, även framöver följer upp och vidtar de åtgärder som kan vara nödvändiga för att säkerställa att kursvärderingar sker i enlighet med vad som anges i 1 kap. 14 § HF.

När det gäller kursvärderingar av examensarbetskurser vid den tekniska fakulteten framgår av lärosätets svar att de inte genomförs med hjälp av Evaluat. Beträffande dessa kurser har universitetet uppgett att kursvärderingarna i stället genomförs genom att studenterna skriver ett s.k. reflektionsdokument, vilket ingår som ett delmoment vid examinationen. Universitetet har vidare när det gäller ett av de utvalda stickproven som gäller kursen *TQXX30 Examensarbete* anfört att kursen är ett samlingsnamn för examensarbetskurser vid den tekniska fakulteten och att fakulteten har beslutat att kursen ska undantas från kravet om utvärderingen i Evaluat. Universitetet har också anfört att den kursen genomförs rullande över året och på individuell basis och att det inom

kursen som ett obligatoriskt moment ingår att skriva ett reflektionsdokument som ersätter kursvärdering men som också fungerar som en programutvärdering.

Av universitetets svar framgår att reflektionsdokumenten löpande tas om hand av programnämnderna som i sin tur vidtar åtgärder om det anses påkallat utifrån hur handledar- och examinationsrollen har fungerat i de enskilda fallen. UKÄ noterar vidare att det i kursplanen för kursen TQXX30 under rubriken *Övrigt* i avsnittet *Övrig information* anges att den kursvärdering som ingår i kursen ska genomföras med kursplanen som utgångspunkt.

Studentkåren har när det gäller ordningen med skrivande av reflektionsdokument bland annat uppgett följande: Det fungerar bra i den aspekten att det är ett obligatoriskt moment vilket gör att alla studenter lämnar in sina åsikter. Dessa moment är examinerande och därför obligatoriska men innebär samtidigt att ingen anonym värdering av kurserna genomförs. Att reflektionsdokumentet inte är anonymt och dessutom är examinerande kan påverka studenternas vilja att uttrycka sig fritt angående kursen.

När det gäller examensarbetskurserna vid den tekniska fakulteten ifrågasätter UKÄ om reflektionsdokumentet kan anses utgöra en kursvärdering enligt 1 kap. 14 § HF, då syftet med en kursvärdering är att en student om han eller hon anser att det finns behov av det ska kunna kritisera en kurs innehåll och upplägg. Om en kursvärdering utgör en del i examinationen kan det, vilket också studentkåren har tagit upp, enligt UKÄ vara något som påverkar studenternas vilja att uttrycka sig fritt. UKÄ utgår mot den bakgrunden från att universitetet tar ställning i frågan.

I 1 kap. 14 § HF anges att högskolan ska ge de studenter som deltar i eller har avslutat en kurs en möjlighet att framföra sina erfarenheter och synpunkter på kursen genom en kursvärdering som anordnas av högskolan. Ett lärosäte får därför inte föreskriva att deltagande i kursvärderingar är obligatoriskt för studenterna. Enligt högskoleförordningens bestämmelse är det obligatoriskt för högskolorna att anordna kursvärderingar. Studenterna har däremot inte någon skyldighet att medverka i en sådan utvärdering (se UKÄ:s rapport *Högskolornas regler i praktiken* 2014:16, s. 14). Utifrån den beskrivning som universitetet har lämnat rörande ifrågasatt reflektionsdokument har UKÄ uppfattat det som att universitetet anser reflektionsdokumentet utgöra kursvärderingar. UKÄ konstaterar vidare att studenterna på de aktuella examensarbetskurserna är skyldiga att skriva ett reflektionsdokument. Denna ordning med en skyldighet att skriva reflektionsdokument strider därför mot vad som anges i 1 kap. 14 § HF. UKÄ utgår mot den bakgrunden från att universitetet ser över denna ordning så att den fortsättningsvis överensstämmer med vad som anges i 1 kap. 14 § HF.

Universitetet har genom den medicinska fakulteten den 13 juni 2019 (dnr LIU-2019-01814) beslutat att vissa angivna kurser (åtta forskningsförberedande kurser och en examensarbetskurs) permanent ska undantas från kursvärdering i kursvärderingssystemet Evaluat. Som skäl för beslutet har universitetet angett att dessa kurser genomförs individuellt och med olika start- och slutdatum för studenterna. Det framgår inte av riktlinjerna eller av lärosätets svar om kursvärderingar i framtiden kommer att ske på något annat sätt eller om beslutet innebär att kursvärderingar fortsättningsvis inte kommer att ske beträffande de kurser som anges i beslutet. Eftersom en högskola är skyldig att genomföra kursvärderingar förutsätter UKÄ att sådana även framöver kommer att genomföras för de här aktuella kurserna som har undantagits från kursvärdering genom Evaluat. UKÄ anser att det är lämpligt att riktlinjerna förtydligas så att det där framgår hur kursvärderingar gällande dessa kurser genomförs och sammanställs.

Information om resultaten och eventuella beslut om åtgärder

Av 1 kap. 14 § HF framgår bland annat att ett lärosäte ska informera om resultaten och eventuella beslut om åtgärder som föranleds av kursvärderingarna. Resultaten ska hållas tillgängliga för studenterna.

De förarbetsuttalanden som har legat till grund för den aktuella bestämmelsen i högskoleförordningen återfinns i propositionen *Studentinflytande och kvalitetsutveckling i högskolan*. I propositionen intog regeringen ståndpunkten att högskolan bör hålla sammanställningar av resultaten av kursvärderingar och besluten om åtgärder tillgängliga för studenterna.⁵ Som skäl för denna inställning uttalade regeringen bland annat följande:

”En bra utbildning ska resultera i att studenterna lärt sig kritiskt granska sitt eget lärande och sin arbetsmiljö. Därigenom skapas förutsättningar för deras medverkan i kvalitetsarbetet både i utbildningen och senare i arbetslivet. Alla studenter ska därför vara delaktiga i utvärderingen och informeras om uppföljningen av dess resultat. [...] De studenter som deltar i en kursvärdering i slutet av kursen kan emellertid inte själva tillgodogöra sig resultatet. Förbättringar kommer i bästa fall den följande studentkullen på den aktuella kursen till del. Enkäter av detta slag har ofta låga svarsfrekvenser och riskerar att reduceras till en ritual, om studenterna inte involveras i uppföljningen av resultaten. En förändring av praxis tycks vara nödvändig på denna punkt. [...]

Studenternas ansvar att medverka i kursvärderingen måste förenas med en rättighet att få information om resultaten och att få delta i diskussionen om förbättringar. Alla studenter ska ha rätt att dra fördelar av kursvärderingen för sina studier och sin utveckling. Det är viktigt att erfarenheter från kursvärderingarna verkligen tas till vara och vid behov leder till förändringar. Genom möjligheten att ta del av sammanställningarna blir kursvärderingarna ett mer effektivt instrument. Om studenterna ser att kursvärderingarna

⁵ Prop. 1999/2000:28 *Studentinflytande och kvalitetsutveckling i högskolan*, s. 30.

kommer till användning kommer engagemanget för att aktivt delta i dem öka, vilket ytterligare stärker deras funktion.”⁶

Mot denna bakgrund anser UKÄ att lärosätet efter att det har sammanställt kursvärderingarna ska *informera* studenterna om resultaten och eventuella beslut om åtgärder som föranleds av kursvärderingarna. Resultaten och besluten ska därefter hållas *tillgängliga* för studenterna. De studenter som avses är såväl de som getts möjlighet att svara på en kursvärdering som de nya studenterna på kursen. För att resultaten och besluten ska kunna hållas tillgängliga måste detta ske i dokumenterad form. Lärosätet måste därmed på eget initiativ tillhandahålla dokumentationen. Av detta följer att lärosätet inte kan frånhända sig detta ansvar och överlämna det till exempelvis studentrepresentanter, studentkår, studentförening eller studentombudsman.

Av universitetets riktlinje för genomförande av kursvärderingar och hantering av fritextsvar framgår att universitetet hänvisar till och redogör för innehållet i 1 kap. 14 § HF. I avsnitt 2.1, *Obligatoriskt genomförande av kursvärderingar i anslutning till varje kurs*, i riktlinjerna anges bland annat att alla studenter på grund- och avancerad nivå ges möjlighet till kursvärdering genom det gemensamma kursvärderingssystemet Evaluate och att kursvärderingarna ska sammanställas och studenterna informeras om resultaten och eventuella beslut om åtgärder som föranleds av kursvärderingarna samt att resultaten ska göras tillgängliga för studenterna. I avsnitt 3.1, *Tillgång till rapport utan fritextsvar*, anges vidare att en rapport med sammanställning över svaren på alla ingående flervalsfrågor per automatik skapas efter avslutad kursvärdering och att rapporten arkiveras i LiUDok. Det anges också att examinator och kursansvarig liksom de studenter som har varit registrerade på kursen får tillgång till rapporten efter avslutad kursvärdering. Av universitetets svar framgår även att alla studenter som har varit registrerade/gått på en kurs per automatik får en sammanställning med resultatet från kursvärderingen inklusive fritextsvar dagen efter det att svarstiden har löpt ut.

I universitetets *Riktlinjer för utbildning och examination på grundnivå och avancerad nivå vid Linköpings universitet* (avsnitt 1.4 *Information inför och vid kursstart*) anges bland annat att studenterna vid kursstart ska informeras om föregående års kursvärdering och de eventuella åtgärder som vidtagits. I en not hänvisas också till 1 kap. 14 § HF.

Med hänsyn till vad som framgår av universitetets riktlinjer och vad universitetet har anfört i sitt svar bedömer UKÄ att det har rutiner som uppfyller kraven i 1 kap. 14 § HF när det gäller att informera såväl de studenter som har getts möjlighet att svara på kursvärderingen som de nya studenterna om sammanställningen/resultatet av de kursvärderingar som genomförs genom Evaluate. UKÄ förutsätter vid den bedömningen att nu angivna studenter också informeras om de eventuella kommentarer

⁶ Prop. 1999/2000:28 *Studentinflytande och kvalitetsutveckling i högskolan*, s. 31–32.

som examinator och kursansvarig enligt vad universitetet har anfört kan skicka ut via Evaluate som en första återkoppling på den genomförda kursvärderingen. Vidare bedömer UKÄ att universitetet har rutiner för att informera nya studenter om eventuella beslut om åtgärder då det av riktlinjerna och universitetets svar framgår att denna information ska ges vid kursstart. När det gäller de studenter som har getts möjlighet att svara på kursvärderingarna anges i riktlinjerna att även dessa studenter ska informeras om eventuella beslutade åtgärder. Däremot framgår varken av riktlinjerna eller av universitetets svar hur denna information ges till dessa studenter. UKÄ noterar i denna del att studentkårerna anfört att det vid eventuella förändringar till följd av kursvärderingar är upp till kursansvarig att kommunicera detta till studenterna på kursen. Enligt studentkårerna sker detta dock sällan, då det är upp till varje individ och det inte finns något system för att säkerställa eller kontrollera att det sker. UKÄ anser att det är lämpligt att riktlinjerna förtydligas i detta hänseende och att rutinerna ses över så att information om beslutade åtgärder alltid sker.

UKÄ konstaterar vidare att det – när det gäller kursvärderingar för de kurser vid den tekniska och den medicinska fakulteten som enligt beslut av universitetet har undantagits från kursvärderingar genom Evaluate – varken av riktlinjerna eller av universitetets svar framgår om och i så fall hur studenterna informeras om resultatet av det som universitetet anser är kursvärderingar och eventuella beslut om åtgärder. Utifrån vad lärosätet i sitt svar har uppgett om vad syftet är med de reflektionsdokument som studenterna ska skriva i examensarbetskurserna vid den tekniska fakulteten och vad universitetet rörande kursen *TQXX30 Examensarbete* har angett om hur reflektionsdokumenten tas om hand framstår det enligt UKÄ som osäkert om studenterna beträffande dessa kurser erhåller den information som de enligt 1 kap. 14 § HF har rätt att få. UKÄ förutsätter att studenterna också gällande här aktuella kurser vid den tekniska respektive den medicinska fakulteten får denna information. Men om så inte är fallet utgår UKÄ från att universitetet ser över sina rutiner och vidtar de åtgärder som är nödvändiga för att studenterna får denna information i fortsättningen.

I riktlinjen för kursvärderingar (avsnitt 2.1) anges att resultaten ska hållas tillgängliga för studenterna. Däremot framgår det inte närmare hur resultaten ska hållas tillgängliga. Universitetet har i sitt svar redogjort för att det pågår ett utvecklingsarbete för att samla alla studenternas kursvärderingsrapporter lätt tillgängliga på Studentportalen, vilket är en webbsida där studenterna kan se en sammanställning av uppnådda resultat, sina kursval m.m. Av universitetets svar framgår vidare att rapporter från kurser som slutade i slutet av vårterminen 2019 hålls tillgängliga för studenterna på Studentportalen och att studenterna har tillgång till de rapporter från de kurser som de har varit registrerade på. UKÄ konstaterar att universitetet före slutet av vårterminen 2019 inte kan anses ha uppfyllt kravet i 1 kap. 14 § HF om att resultaten ska hållas tillgängliga. För tiden efter slutet av vårterminen 2019 bedömer dock

UKÄ att universitetets rutin när det gäller de krav som ställs upp i 1 kap. 14 § HF, på att resultaten av kursvärderingen ska hållas tillgänglig för studenterna är uppfyllda. UKÄ utgår vid den bedömningen från att också nya studenter på kursen omfattas av beskrivningen ”tillgång till rapporter från de kurser som de har varit registrerade på” och att resultaten för samtliga kurser, d.v.s. även för kursvärderingar som inte genomförs genom Evaluate finns tillgängliga på Studentportalen. Om så inte är fallet förutsätter UKÄ att universitetet vidtar de åtgärder som krävs för att också nya studenter på kursen har tillgång till resultaten av kursvärderingarna och att samtliga kurser tillgängliggörs på Studentportalen. UKÄ anser vidare att riktlinjerna bör förtydligas i detta hänseende.

UKÄ har uttalat ovan att ämbetet också anser att beslut om eventuella åtgärder ska hållas tillgängliga för studenterna. I riktlinjerna anges inte att beslut om eventuella åtgärder ska hållas tillgängliga för studenterna, eller hur. Universitetet har inte heller redogjort för detta i sitt svar. Det framgår alltså inte om universitetet håller beslut om åtgärder tillgängliga. UKÄ förutsätter att universitetet vidtar de åtgärder som krävs för att så sker framöver. UKÄ anser också att det är lämpligt att riktlinjerna förtydligas i detta hänseende så att det framgår att beslut om eventuella åtgärder ska hållas tillgängliga för studenterna och på vilket sätt.

Universitetet har i delningssvaret lämnat synpunkter på texten i detta kapitel (Kursvärderingar). De synpunkter som universitetet har framfört pekar på att ytterligare åtgärder kan krävas av universitetet för att uppfylla vad som föreskrivs i 1 kap. 14 § HF.

Utveckling av utbildningar

Universitetet har i sitt svar gett ett antal exempel på utvärderingar där studenternas synpunkter har tagits tillvara och som har lett till åtgärder som utvecklat och förbättrat utbildningarna. UKÄ ser positivt på att lärosätet har kunnat exemplifiera att synpunkter som studenterna har lämnat har lett till förbättringar av vissa kursers innehåll och utformning.

Stickprov

Universitetet har gett in sammanställningar av kursvärderingar för åtta av de tio utvalda kurserna. För en av kurserna 8PYA04 *Leda och utveckla psykiatrisk vård*, har lärosätet uppgett att kursen ligger kvar under förslag i utbildningsdatabasen Bilda, vilket innebär att Evaluate inte fått information om att en kursvärdering ska skapas. Enligt universitetet tros orsaken till detta vara ett misstag som gjorts i övergången mellan Ladok 2 och Ladok 3 under slutet av höstterminen 2018. UKÄ nöjer sig med denna förklaring, men förutsätter att universitetet nu har vidtagit de åtgärder som är nödvändiga för att undvika att samma misstag upprepas.

När det gäller kursen *TQXX30 Examensarbete* har lärosätet förklarat att kursen är ett samlingsnamn för examensarbetskurser vid den tekniska

fakulteten och att kursen genomförs rullande över året och på individuell basis. Av lärosätets svar framgår vidare att den tekniska fakulteten mot den bakgrunden har beslutat att undanta kursen från kravet på utvärdering i Evaluate. I stället ingår i kursen för studenterna ett obligatoriskt moment om att skriva ett reflektionsdokument som ersätter kursvärdering. Enligt universitetet fungerar reflektionsdokumentet också som en programutvärdering. Dessa dokument tas enligt universitetet löpande om hand av programnämnderna som vidtar de åtgärder som anses påkallade utifrån hur handledar- och examinationsrollen fungerar i de enskilda fallen. UKÄ konstaterar att någon sammanställning av reflektionsdokumenten till ett resultat som studenternas informeras om, som UKÄ har uppfattat det, inte sker. Såvitt framgår informeras inte heller studenterna om de eventuella beslut om åtgärder som vidtas utifrån ett handledar- och examinatorsperspektiv. På grund av detta hålls, som UKÄ har uppfattat det, inte heller resultat eller eventuella beslut om åtgärder tillgängliga för studenterna. UKÄ förutsätter att universitetet vidtar de åtgärder som är nödvändiga för att säkerställa att kursvärderingar framöver genomförs i enlighet med de krav som ställs upp i 1 kap 14 § HF.

När det gäller de övriga åtta kurserna har universitetet i sitt svar anfört bland annat följande: Beträffande dessa kurser har rapporter genererats som har skickats ut enligt den rutin som tidigare har beskrivits, dvs. kursvärderingen inklusive fritextsvar har skickats automatiskt till dem som i Bilda är angivna som studierektor, examinator, kursansvarig, eventuellt någon övrigt utsedd och alla registrerade studenter på kursen samt till LiUDok. Alla studenter som varit registrerade på kursen har således kunnat se en sammanställning av kursvärderingen när svarsperioden för kursvärderingen avslutats. De studenter som går kursen nästa gång ska vid kursstart informeras om kursvärderingen och de eventuella åtgärder som genomförts.

UKÄ har följande synpunkter på stickproven och universitetets svar vad gäller de åtta kurser där kursvärderingar genomförts:

Universitetet har när det gäller kursen 729G40 *Kandidatuppsats kognitionsvetenskap* förklarat att programmets kurser normalt utvärderas via Evaluate och att studenterna också möts och diskuterar kursen. Enligt lärosätet är det "Studentsektionen" som kallar till dessa möten. Vid mötet tas anteckningar som publiceras på Studentsektionens hemsida. När det gäller kandidatuppsatsen avslutas i stället kursen med ett schemalagt utvärderingsmöte där handledarna tillsammans med studenterna i grupper diskuterar hur arbetet i kursen gått och vad som skulle kunna gjorts bättre. Denna skillnad beror enligt universitetet på att kandidatkursen är den sista kursen på programmet, vilket gör att de studenter som läst kursen inte finns på plats för kursvärderingsmöte efter kursen. Enligt universitetet tas anteckningar vid mötet som skickas till kursansvarig lärare. UKÄ konstaterar att också dessa möten får anses vara en del av kursvärderingen. Som UKÄ har uppfattat det genomförs

denna del av kursvärderingen utanför Evaluate. Universitetet har i sitt svar inte redogjort för om och i så fall hur denna del av kursvärderingen arbetas in i den del av kursvärderingen som sker genom Evaluate. Mot den bakgrunden anser UKÄ att det av universitetets svar när det gäller kandidatkursen eller de övriga av programmets kurser, varken framgår om, eller i så fall på vilket sätt, de studenter som har getts möjlighet att delta i kursvärderingen informeras om resultatet av det som kommer fram vid de möten som äger rum för att diskutera kurserna. Vidare konstaterar UKÄ att det mot den angivna bakgrunden beträffande kandidatkursen inte heller framgår om och i så fall på vilket sätt resultatet i denna del hålls tillgängligt för studenterna, d.v.s. såväl de studenter som har getts möjlighet att delta i kursvärderingen som de nya studenterna. När det gäller de övriga kurserna på programmet framgår att resultatet hålls tillgängligt på "Studentsektionens" hemsida. "Studentsektionen" är enligt lärosätet en del inom Studentkåren för utbildningsvetenskap och filosofisk fakultet (Stuff) och alltså inte ett organ inom universitetets egen organisation. Som framgår av vad UKÄ redogjort för ovan ska resultat och eventuella beslut om åtgärder hållas tillgängliga för studenterna. För att detta ska kunna ske måste högskolan på eget initiativ hålla detta tillgängligt för studenterna i dokumenterad form. Av detta följer att högskolan inte kan frånhända sig detta ansvar och lämna över det till någon eller något organ utanför sin egen organisation, exempelvis en studentförening eller en studentsektion. Inte heller kan universitetet frånhända sig ansvaret att kalla till kursvärderingsmötena till Studentsektionen.

Vad gäller kursen 722G93 *Marknadsföring* har universitetet uppgett att det är kursansvarig som ansvarar för att utveckla kursen efter vad som kommer fram i utvärderingen. Det är kursansvarig som tillsammans med "Studentsektionen Elin utbildningsbevakare" och kursvärdar utvärderar genomgången kurs kvalitativt vid ett möte. Resultatet från mötet sammanställs i en kort rapport som publiceras på Elin's hemsida. Enligt lärosätet är Studentsektionen Elin "Ekonomföreningen vid LiU" och den utgör en förening under Stuff. UKÄ hänvisar här till vad ämbetet har anfört gällande stickprovet *Kandidatuppsats kognitionsvetenskap* om överlämnande av uppgifter gällande kursvärderingar utanför universitetets egen organisation.

Beträffande kursen 8FA021 *Katastrofmedicin* har universitetet anfört att det har gjorts en egen kursvärdering i "Menti" parallellt med den som görs i Evaluate. Universitetet har förklarat att studenterna i Menti skickar in sina svar anonymt via ett frågeformulär i telefonen. UKÄ konstaterar att det när det gäller Menti-kursvärderingen inte framgår om och i så fall hur de studenter som har getts möjlighet att svara på kursvärderingen och de nya studenterna informeras om resultatet och eventuella beslut om åtgärder. Inte heller framgår om och i så fall hur resultatet och eventuella beslut om åtgärder hålls tillgängliga.

När det gäller kursen *91SH13 Samhällskunskap (1–30 hp)* har universitetet uppgett att kursen består av fyra delkurser och att det på den sista delkursen genomförs en informell formativ utvärdering av de tidigare delkurserna. Enligt lärosätet ska detta formaliseras till nästa år, så att studenterna ska få utvärdera ”i samband med seminarium de tidigare kurserna.” Beträffande kursen *93BIV3 Biologi: verksamhetsförlagd utbildning (68–75 hp)* har universitetet bland annat anfört att de två studenter som svarade på kursvärderingen var mycket positiva och att de även har kommenterat kursen muntligt på redovisningsseminariet. UKÄ vill med anledning av vad universitetet anfört gällande dessa två kurser påpeka att om det förekommer muntliga kompletterande kursvärderingar så ska de dokumenteras och sammanställas (se UKÄ:s rapport *Högskolans regler i praktiken* 2014:16, s. 16). UKÄ konstaterar vidare att det av lärosätets svar inte framgår om och i så fall på vilket sätt studenterna informeras om resultatet och eventuella beslut om åtgärder med anledning av här aktuella informella kursvärderingar. Inte heller framgår det om och hur resultat och eventuella beslut om åtgärder hålls tillgängliga för studenterna.

Utifrån vad UKÄ anfört ovan gällande de utvalda stickprovets kursvärderingar förutsätter UKÄ att universitetet ser över hur resultaten och eventuella beslut om åtgärder som föranleds av kursvärderingarna redovisas, meddelas och hålls tillgängliga för de studenter som getts möjlighet att svara på kursvärderingarna och nya studenter på kursen, så att reglerna om kursvärderingar och universitetets egna riktlinjer följs. UKÄ utgår vidare från att universitetet, om kursvärderingar eller delar av kursvärderingar inte dokumenteras vidtar nödvändiga åtgärder så att det sker fortsättningsvis.

När det gäller de sammanställningar av kursvärderingar som högskolan har lämnat in noterar UKÄ vidare följande: Sammanställningarna innehåller för ett antal frågor ett stapeldiagram utifrån det betyg (fem eller sex alternativ finns att välja på) som de svarande studenterna har gett på respektive fråga. Av stapeldiagrammet framgår också hur många studenter som har svarat på var och en av dessa frågor. Sammanställningarna innehåller även ett antal frågor som ger möjlighet till fritextsvar. Vidare innehåller sammanställningarna, dock inte för de frågor där svar ges i form av fritextsvar, också ett medelvärde per fråga. Någon annan resultatredovisning än ifrågavarande sammanställningar av kursvärderingarna för de ifrågavarande kurserna har inte redovisats av högskolan. UKÄ anser att det kan ifrågasättas om redovisningarna är tillräckliga för att anses utgöra ett resultat av kursvärderingarna. UKÄ utgår från att universitetet ser över hur resultaten av kursvärderingarna redovisas.

Anställning av personal

Bakgrund

Förutom de allmänna arbetsrättsliga reglerna gäller för anställning inom staten bestämmelserna i regeringsformen, lagen om offentlig anställning (1994:260) och anställningsförordningen (1994:373), AF. Dessutom gäller vid anställning som lärare på universitet eller högskola 4 kap. högskoleförordningen (1993:100), HF. Lärosätets styrelse ska själv besluta om en anställningsordning (2 kap. 2 § första stycket 9 HF).

När det gäller information om lediga anställningar gäller bestämmelserna i AF. Bland annat ska en myndighet som avser att anställa en arbetstagare på något lämpligt sätt informera om detta så att de som är intresserade av anställningen kan anmäla det till myndigheten inom en viss tid. Någon information behöver inte lämnas, om särskilda skäl talar mot det (6 § AF). Information om myndighetens beslut om anställning ska, med några undantag, lämnas på myndighetens anslagstavla. Sådan information ska bland annat innehålla uppgifter om vad som gäller i fråga om överklagande. Det framgår av 7 och 8 §§ AF.

Om en grupp personer ska lämna förslag på sökande som bör komma i fråga för en anställning som lärare, ska kvinnor och män vara jämställt representerade i gruppen. Det gäller dock inte om det finns synnerliga skäl. Detta anges i 4 kap. 5 § HF.

Vid anställning av en professor ska sakkunnigbedömning av de sökandes skicklighet hämtas in, om det inte är uppenbart obehövligt för prövningen av skickligheten. Om en bedömning hämtas in från två eller fler personer, ska kvinnor och män vara jämställt representerade. Det gäller dock inte om det finns synnerliga skäl. Detta framgår av 4 kap. 6 § HF.

I ESG standard 1.5 om undervisande personal anges bland annat att rättvisa och transparenta processer för rekrytering ska tillämpas. I riktlinjerna för standarden upprepas att lärosätena ska ha och följa tydliga, transparenta och rättvisa processer för rekrytering av personal.

Underlaget från lärosätet

UKÄ har bett lärosätet att bifoga den senast beslutade anställningsordningen och redogöra för hur den hålls tillgänglig. Dessutom har lärosätet ombetts att bifoga en lista över samtliga anställningsbeslut som fattades under perioden den 1 februari till den 30 april 2019.

UKÄ har upplyst om att granskningen kommer att avse att reglerna i lärosätets anställningsordning är förenliga med reglerna om information i 6–8 §§ AF och om jämställdhet i 4 kap. 5 och 6 §§ HF samt att de utvalda anställningsärendena har hanterats i enlighet med bestämmelserna i nämnda regler.

Stickprov

Lärosätet har bifogat en lista över samtliga anställningsbeslut som fattades under perioden den 1 februari till 30 april 2019. Från listan har UKÄ valt ut 20 anställningar: 5 professorsanställningar, 10 lektorsanställningar och 5 övriga anställningar.

I samtliga ärenden har lärosätet ombetts besvara följande:

1. Hur lärosätet har informerat om de lediga anställningarna. Lärosätet ska om möjligt bifoga dokumentation som stöder det, exempelvis annonsen. Om lärosätet i något ärende inte har informerat om den lediga anställningen ska lärosätet motivera varför det inte gjorts.
2. Om lärosätet har informerat om anställningsbesluten på lärosätets anslagstavla, ska lärosätet bifoga det dokument som anslagits. Om lärosätet inte har informerat om anställningsbesluten ska lärosätet motivera det.
3. Kvinnor och män ska vara jämställt representerade i de ärenden där lärosätet har haft en grupp personer som lämnat förslag på sökande som bör komma i fråga för anställningen.
 - a) Lärosätet ska redogöra för hur lärosätet har gjort i de olika anställningsärendena, det vill säga ange när man haft en beslutsgrupp och hur många kvinnor och män som ingått i gruppen.
 - b) För de fall kvinnor och män inte är jämställt representerade i gruppen, ska lärosätet ange de synnerliga skälen till det.

I ärendena om anställning av professorer har universitetet även ombetts besvara följande:

4. Vid anställning av en professor ska sakkunnigbedömning om de sökandes skicklighet hämtas in, om det inte är uppenbart obehövt för prövningen av skickligheten. Om en bedömning hämtas in från två eller fler personer, ska kvinnor och män vara jämställt representerade. Det gäller dock inte om det finns synnerliga skäl.
 - a) Redogör för hur lärosätet har gjort i ärendena om anställning av professor; för det fall lärosätet haft sakkunniga ange hur många sakkunniga som har ingått och könsfördelningen bland dem.

- b) Om kvinnor och män inte varit jämställt representerade, ange de synnerliga skälen till det.

Lärosätets svar

Linköpings universitet har kommit in med följande dokument:

- *Anställningsordning Linköpings universitet* (dnr LiU-2017-03931)
- *Arbetsordning för Linköpings universitet fr.o.m. 2019* (dnr LiU-2018-03280)

Universitetet har angett att anställningsordningen är publicerad i universitetets lokala regelsamling och sökbar via lärosätets hemsida, www.liu.se, och att det även via universitetets insida finns en länk till den under information om ”Regelverk som styr tillsättningar av anställningar”, (https://insidan.liu.se/HR-Personal/chef_och_hr-partner/rekrytering/regelverk?l=sv).

Universitetet har anfört bland annat följande:

Information om lediga anställningar vid universitetet ges via publicering på universitetets hemsida under Lediga jobb samt Platsbanken på Arbetsförmedlingen. Utöver detta är det frivilligt att använda ytterligare publiceringskanaler. Information om anställningsbeslut ges med anslag via publicering tre veckor på universitetets officiella digitala anslagstavla. Utöver detta skickas även e-post via rekryteringsverktyget ReachMee till samtliga sökande av en ledig anställning med information om att det beslutats att anställa annan sökande och information om hur den sökande ska gå tillväga om hen önskar överklaga beslutet. Information om anställning i samband med befordran ges med anslag på universitetets officiella fysiska anslagstavla. Här har anslag hanterats olika vilket innebär att en del institutioner har anslagit anställningsbeslutet och en del institutioner inte har anslagit anställningsbeslutet. Gällande tekniska och administrativa anställningar tillsätts ingen beslutsgrupp utan beslut fattas av rekryterande chef med stöd av HR-partner. Frågan om jämställd representation är därmed inte aktuell. Kvinnor och män har varit jämställt representerade i samtliga ärenden i anställningsnämnderna, utom vid ett tillfälle, då anställningsnämnden utgjordes av fyra kvinnor och en man (universitetslektor, S.W.L. – ID 4058). Skäl till detta var kort varsel om frånvaro.

Studentkårernas svar

Studentkårerna har anfört följande:

Kårerna är representerade vid anställning av lärare/professorer/lektorer. I övrigt har de inga kommentarer. De är nöjda med hur anställning av personal sker på lärosätet.

Universitetskanslersämbetets bedömning

Anställningsordningen ska beslutas av styrelsen och finnas tillgänglig

Enligt 2 kap. 2 § första stycket 9 HF ska lärosätets styrelse själv besluta om en anställningsordning.

Den nuvarande regleringen i högskoleförordningen om anställningsförfarandet vid anställning av lärare är inte lika omfattande och detaljerad som den som gällde före den 1 januari 2011. Då fanns det en uttrycklig bestämmelse i högskoleförordningen om högskolans anställningsordning. Enligt bestämmelsen skulle en högskolas anställningsordning finnas tillgänglig, och med anställningsordning avsågs de regler för anställning av lärare som högskolan tillämpade.

I förarbetena till den nämnda regleringen framhåller dock regeringen att lärosätena i sina anställningsordningar bör samla de regler som ska gälla vid anställning av lärare och att anställningsordningen bör finnas tillgänglig vid högskolan.⁷

UKÄ konstaterar att universitetets anställningsordning finns tillgänglig på lärosätets webbplats och att anställningsordningen har beslutats av lärosätets styrelse den 15 februari 2018 och gäller från den 1 april 2018. Universitetet uppfyller därför bestämmelsen i 2 kap. 2 § första stycket 9 HF om att styrelsen själv ska besluta om anställningsordning och har agerat i enlighet med regeringens uttalande om att den ska finnas tillgänglig.

Information i anställningsordningen

Lediga anställningar och beslut om anställning

I 6 § AF anges att en myndighet som avser att anställa en arbetstagare på något lämpligt sätt ska informera om detta så att de som är intresserade av anställningen kan anmäla det till myndigheten inom en viss tid. Någon information behöver inte lämnas, om särskilda skäl talar mot det.

Information om myndighetens beslut om anställning ska lämnas på myndighetens anslagstavla. Det behöver inte tillämpas vid anställning som beräknas vara i högst sex månader eller vid anställning av dem som redan är aspiranter hos myndigheten. Ett anslag ska innehålla uppgifter om vilken dag som det sattes upp på anslagstavlan, vad som gäller i

⁷ Prop. 2009/10:149 *En akademi i tiden – ökad frihet för universitet och högskolor*, s. 70.

fråga om överklagande och de avvikande meningar som har antecknats i protokollet eller i någon annan handling. Det framgår av 7 och 8 §§ AF.

UKÄ konstaterar att det i universitetets anställningsordning (avsnitt 3.3) anges att universitetet på lämpligt sätt ska informera om lediga anställningar och att någon sådan information inte behöver lämnas om särskilda skäl talar mot det. Däremot saknar anställningsordningen information om att universitetet även ska informera om beslut om anställning. Enligt UKÄ är det lämpligt att även sådan information anges i anställningsordningen.

När det gäller sättet för information om lediga anställningar noterar UKÄ att universitetet i sitt svar anfört att information om lediga anställningar ges via publicering på lärosätets hemsida under Lediga jobb via Platsbanken på Arbetsförmedlingen och att det utöver detta är frivilligt att använda ytterligare publiceringskanaler. UKÄ noterar vidare att universitetet i sitt svar när det gäller information om anslag av anställningsbeslut bland annat uppger att det anslås genom publicering på universitetets officiella digitala anslagstavla. Vidare anför universitetet att information i samband med befordran ges genom anslag på dess officiella fysiska anslagstavla. UKÄ konstaterar att denna information inte finns med i anställningsordningen.

UKÄ uttalar sig inte i frågan om användande av en digital anslagstavla. UKÄ ifrågasätter dock varför universitetet för vissa anslag av anställningar använder sig av en digital anslagstavla medan universitetet för andra anställningar använder sig av lärosätets fysiska anslagstavla för att uppfylla bestämmelsen i 7 § AF. UKÄ utgår från att universitetet ser över saken. UKÄ anser vidare att det är lämpligt att anställningsordningen justeras så att också information om hur beslut om anställningar ska anslås förs in i den. UKÄ vill i sammanhanget uppmärksamma att när ett lärosäte i en annons informerar om en ledig anställning eller vidtar någon annan åtgärd för att utanför lärosätet söka personal till en ledig anställning, ska lärosätet enligt förordningen (1984:819) om statliga platsanmälningar samtidigt anmäla detta till Arbetsförmedlingen (men med vissa undantag, se vidare 2 och 5 §§ förordningen).

Jämställd representation i förslagsgruppen

Om en grupp personer ska lämna förslag på sökande som bör komma i fråga för en anställning som lärare, ska kvinnor och män vara jämställt representerade i gruppen. Det gäller dock inte om det finns synnerliga skäl. Det anges i 4 kap. 5 § HF.

UKÄ noterar att universitetet i avsnitt 3.4 i anställningsordningen har återgett innehållet i 4 kap. 5 § HF samt hänvisat till bestämmelsen. Universitetets anställningsordning innehåller alltså uppgifter om jämställd representation i en grupp som lämnar förslag om anställning som lärare, och det stämmer med vad som anges i 4 kap. 5 § HF.

Jämställd representation bland de sakkunniga

Vid anställning av en professor ska sakkunnigbedömning av de sökandes skicklighet hämtas in, om det inte är uppenbart obehövt för prövningen av skickligheten. Om en bedömning hämtas in från två eller fler personer, ska kvinnor och män vara jämställt representerade. Det gäller dock inte om det finns synnerliga skäl. Det framgår av 4 kap. 6 § HF.

I propositionen *En akademi i tiden – ökad frihet för universitet och högskolor* har regeringen bland annat uttalat följande.⁸ Vid anställning av professor bör huvudregeln enligt regeringen vara att ett sakkunnigutlåtande om de sökandes skicklighet hämtas in. Hur själva förfarandet ska gå till bör dock inte föreskrivas, utan det bör lärosätena själva få avgöra. Det innebär att lärosätena bör få bestämma hur många personer som utlåtandet ska hämtas från, om dessa ska avge gemensamma eller individuella utlåtanden, i vilken utsträckning de sakkunniga ska vara särskilt förtrogna med anställningens ämnesområde, hur utlåtandet ska vara utformat och liknande frågor.

I vissa fall kan ett sakkunnigutlåtande vara uppenbart obehövt, till exempel om en sökandes skicklighet redan har prövats i annat sammanhang. Det bör därför enligt regeringens bedömning finnas en möjlighet för universitet och högskolor att avstå från att hämta in ett sakkunnigutlåtande. Detsamma bör gälla vid ett kallelseförfarande.

Vidare anför regeringen att vid anställning av övriga lärarkategorier är det regeringens åsikt att det är universitet och högskolor som själva bör avgöra hur kvalitetssäkringen av beslutsunderlaget ska ordnas. På så sätt öppnas möjligheter till flexibilitet och effektivitet i anställningsförfarandet. Regeringen ser inte att det skulle finnas någon risk för att universitet och högskolor skulle välja att förenkla anställningsförfarandet på ett sådant sätt att kvaliteten på de anställdas meriter sjunker. Det ligger i varje lärosätes intresse att rekrytera de bästa individerna i syfte att vara en attraktiv och konkurrenskraftig arbetsgivare, utbildningsanordnare och forskningsutförare.

UKÄ noterar att universitetet i avsnitt 3.4 i anställningsordningen har återgett innehållet i 4 kap. 6 § HF samt hänvisat till bestämmelsen. Anställningsordningen innehåller alltså uppgifter om jämställd representation när sakkunnig bedömning hämtas in vid anställning av professor.

Stickprov

Utifrån universitetets redogörelse för de frågor som UKÄ har ställt till lärosätet om de 20 anställningsärenden samt av de handlingar som universitetet bifogat i ärendena konstaterar UKÄ följande:

⁸ Prop. 2009/10:149 *En akademi i tiden – ökad frihet för universitet och högskolor*, s. 68–69.

Information om lediga anställningar

UKÄ konstaterar att det av stickproven och universitetets svar framgår att universitetet har lämnat information om lediga anställningar i tolv av de tjugo anställningsärenden som UKÄ har granskat.

I ett av de granskade ärendena gällande en anställning som administratör (ID 5564), har universitetet förklarat att annonsen av misstag inte publicerades på Platsbanken hos Arbetsförmedlingen. UKÄ nöjer sig med den förklaringen och utgår från att universitetet vidtar de åtgärder som kan vara nödvändiga för att se till att misstaget inte upprepas.

Vidare har universitetet förklarat att sju av ärendena inte utannonserades då de gäller befordran till professor (en anställning), biträdande professor (tre anställningar) och universitetslektor (tre anställningar). UKÄ har inte några synpunkter på att universitetet inte utlyst dessa tjänster.

Information om beslut om anställning ska lämnas på högskolans anslagstavla

Information om myndighetens beslut om anställning ska som regel lämnas på myndighetens anslagstavla. Anslaget ska innehålla uppgifter om vilken dag som det sattes upp på anslagstavlan, vad som gäller i fråga om överklagande och de avvikande meningar som har antecknats i protokollet eller i någon annan handling. Det följer av bestämmelserna i anställningsförordningen.

Någon information behöver inte lämnas på myndighetens anslagstavla om anställning av dem som redan är aspiranter hos myndigheten. Någon information behöver inte heller lämnas på myndighetens anslagstavla om anställningen beräknas vara högst sex månader (7 § 2 stycket AF).

UKÄ konstaterar att universitetet informerat om beslut om anställning i fjorton av de tjugo ärendena. Ett av dessa ärenden gäller befordran till universitetslektor (dnr 2018-02635, anställning av universitetslektor J.B). De sex ärenden där information om anställningsbeslut inte har lämnats gäller samtliga befordringsanställningar.

Universitetet uppger i sitt remissvar bland annat att information om anställningsbeslut ges genom publicering på universitetets officiella digitala anslagstavla. När det gäller anställningsbeslut i samband med befordran uppger universitetet vidare att information anslås på universitetets officiella fysiska anslagstavla. Det framgår dock av universitetets svar att frågan om anslag av anställningsbeslut i samband med befordran hanteras olika vid universitetet, vilket enligt universitetet innebär att en del institutioner anslår anställningsbesluten medan andra institutioner inte gör det. UKÄ konstaterar att det förhållandet också bekräftas av de stickprov som UKÄ har granskat. UKÄ förutsätter mot den bakgrunden att universitetet genomför de åtgärder som är nödvändiga så att samtliga institutioner fortsättningsvis, i enlighet med

vad som anges i anställningsordningen, publicerar befordringsanställningar på universitetets officiella anslagstavla. Som UKÄ uttalat ovan anser ämbetet att det är lämpligt att universitetet i anställningsordningen arbetar in vad som gäller om anslag av beslut om anställningar.

Jämställd representation bland dem som bereder anställningsärenden

Av anställningsordningen (avsnitt 3.4) och arbetsordningen (avsnitt 1.4) framgår att universitetet när det gäller beredningen av anställningsärenden har inrättat särskilda anställningsnämnder, dels fakultetsanknutna som ansvarar för handläggningen av anställningsärenden för lärare med huvudsaklig anställning inom området för utbildningsvetenskap, dels en central anställningsnämnd (CAN) som handlägger anställningar av för universitetet gemensamma lärarekryteringar.

Universitetet har i sitt svar redovisat anställningsnämndernas sammansättning för respektive stickprov där en grupp av personer lämnat förslag på sökande som bör komma i fråga för anställningen (gäller 15 av de 20 utvalda stickproven). Universitetet har i sitt svar också anfört att när det gäller tekniska och administrativa anställningar så tillsätts det inte någon beslutsgrupp, utan gällande dessa anställningar fattas beslut av rekryterande chef med stöd av HR-partner, varför frågan om jämställd representation inte är aktuell.

Universitetet har vidare anfört att kvinnor och män har varit jämställt representerade i samtliga ärenden i anställningsnämnderna utom vid ett tillfälle, då nämndens sammansättning vid beslutet bestod av fyra kvinnor och en man (universitetslektor S.W.L., ID 4058). Enligt universitetet berodde detta på kort varsel om frånvaro. Utifrån den redogörelse som universitetet har lämnat om sammansättningen i anställningsnämnderna när besluten har fattats i de enskilda anställningsärendena konstaterar UKÄ att kravet på jämställd representation i anställningsnämnderna inte heller kan anses ha varit uppfyllt vid beslutstillfällena när det gäller ytterligare två av de utvalda stickproven (universitetslektor H.C., ID 4873 och universitetslektor M.W., ID 4455). I dessa ärenden bestod anställningsnämnderna vid beslutstillfället av fem kvinnor och tre män. Någon förklaring till varför sammansättningen i dessa ärenden har sett ut som den har gjort har universitetet inte lämnat. UKÄ konstaterar att beslutande nämnd i samtliga tre ärenden varit den filosofiska fakultetens anställningsnämnd. Universitetet har efter begäran från UKÄ kommit in med beslut om utseende av ledamöter och ersättare i den filosofiska fakultetens anställningsnämnd för mandatperioden 2018-2020. UKÄ konstaterar att det av det beslutet framgår att gruppens sammansättning av ordinarie ledamöter som universitetet har utsett då gruppen lämnade förslagen till beslut i de tre här aktuella ärendena, var fem kvinnor och fyra män. UKÄ konstaterar att de tre ärendena därmed och med beaktande av Överklagandenämnden för högskolans (ÖNH) beslut den 14 december 2018 (Reg.nr 212-722-18) får anses ha hanterats

i enlighet med högskoleförordningens bestämmelse om jämställd representation. UKÄ anser dock att det är önskvärt att nämndens sammansättning också vid tillfället för beslut är jämställt representerad.

Jämställd representation om bedömning görs av flera sakkunniga

Regeringen har anfört att huvudregeln vid anställning av professorer bör vara att sakkunnigutlåtande om de sökandes skicklighet inhämtas. Hur själva förfarandet ska gå till bör dock inte föreskrivas, utan det bör lärosätena själva avgöra. Det innebär att lärosätena bör få bestämma hur många personer utlåtandet ska hämtas in från, om dessa ska avge gemensamma eller individuella utlåtanden, i vilken utsträckning de sakkunniga ska vara särskilt förtrogna med anställningens ämnesområde, hur utlåtandet ska utformas och liknande frågor.⁹

Universitetet har för de utvalda stickproven gällande anställning som professor (två ärenden) och biträdande professor (tre ärenden) redovisat antalet sakkunniga och könsfördelningen bland de sakkunniga. UKÄ konstaterar att antalet sakkunniga vid professorsanställningarna var två, en man och en kvinna. När det gäller anställningarna som biträdande professor var antalet sakkunniga i samtliga ärenden en sakkunnig. UKÄ konstaterar att könsfördelningen bland de sakkunniga i de ärenden som haft mer än en sakkunnig var jämn och att kravet på jämställd representation enligt 4 kap. 6 § HF är uppfyllt.

⁹ Prop. 2009/10:149 s. 68–69.

Överklagande och klagomål

Bakgrund

I 2 kap. högskolelagen (1992:1434), HL om de statliga högskolornas organisation anges att en högskola beslutar om sin interna organisation (utöver styrelse och rektor), om inte något annat är föreskrivet (2 kap. 5 § HL). Styrelsen ska själv besluta om en arbetsordning med viktigare föreskrifter om högskolans övergripande organisation, delegering av beslutanderätt, handläggning av ärenden och formerna i övrigt för verksamheten, om inte annat är föreskrivet i lag eller förordning. Detta anges i 2 kap. 2 § första stycket 8 högskoleförordningen (1993:100), HF.

För prövning av överklaganden av vissa beslut på högskoleväsendets område svarar en särskild överklagandenämnd. Nämndens beslut får inte överklagas. Det anges i 5 kap. 1 § HL och 12 kap. 5 § HF. Nämnden som avses är Överklagandenämnden för högskolan (ÖNH) och flertalet beslut av en högskola som får överklagas till ÖNH räknas upp i 12 kap. 2 § HF.

Av 33 § i förvaltningslagen (2017:900), FL framgår att om parten får överklaga beslutet ska han eller hon även underrättas om hur det går till. En underrättelse om hur man överklagar ska innehålla information om vilka krav som ställs på överklagandets form och innehåll samt vad som gäller i fråga om ingivande och överklagandetid. Enligt 41 § FL får ett beslut överklagas om beslutet kan antas påverka någons situation på ett inte obetydligt sätt. Enligt 42 § FL får ett beslut överklagas av den som beslutet angår, om det har gått honom eller henne emot. Enligt 43 § FL ska ett överklagande av ett beslut göras skriftligen till den högre instans som ska pröva överklagandet (överinstansen). Överklagandet ska dock ges in till den myndighet som har meddelat beslutet (beslutsmyndigheten). I överklagandet ska den som överklagar ange vilket beslut som överklagas och på vilket sätt han eller hon vill att beslutet ska ändras. Enligt 44 § FL ska ett överklagande av ett beslut ha kommit in till beslutsmyndigheten inom tre veckor från den dag då den som överklagar fick del av beslutet genom den myndigheten. Vad gäller överklagande av anställningsbeslut räknas dock tiden från den dag då informationen lämnades på myndighetens anslagstavla, se 22 § anställningsförordningen (1994:373), AF.

När det gäller examination finns det i högskoleförordningen en särskild bestämmelse om omprövning av betyg. Finner en examinator att ett beslut om betyg är uppenbart oriktigt på grund av nya omständigheter eller av någon annan anledning, ska examinatorn ändra beslutet, om det kan ske snabbt och enkelt och om det inte innebär att betyget sänks (6 kap. 24 § HF). En examinator har alltså en skyldighet att ändra ett

betygsbeslut om det är uppenbart oriktigt. För andra typer av beslut finns motsvarande regel i 38 § FL.

I ESG:s riktlinjer för standard 1.3 anges att det vid genomförande av studentcentrerat lärande och undervisning ska finnas lämpliga rutiner för att hantera klagomål från studenterna. Vidare anges att kvalitets-säkringsprocesser bör ta hänsyn till att det bland annat finns en fastställd rutin för studentöverklagande.

Underlaget från lärosätet

UKÄ har bitt lärosätet att besvara ett antal frågor om överklagande och klagomål.

A Överklagande

A.1 Har lärosätet riktlinjer för hur överklaganden ska hanteras? Om så är fallet, var vänlig bifoga dessa.

A.2 Bifoga de överklagandehänvisningar (mallar) som förekommer i följande ärenden: behörighet, tillgodoräknande, examensbevis, anstånd, studieuppehåll, disciplinära åtgärder och anställning. Bifoga en lista över överklaganden som kom in till lärosätet under perioden 1 februari – 30 april 2019.

B Klagomål

B.1 Har lärosätet skriftliga rutiner, regler, riktlinjer eller liknande dokument för hantering av klagomål från studenter?

B.2 Informerar lärosätet studenterna om eventuella rutiner och i så fall på vilket sätt?

UKÄ har upplyst om att granskningen kommer att avse lärosätets överklagandehänvisningar och eventuella riktlinjer för hantering av klagomål från studenter. Vidare har lärosätet informerats om att ämbetet kommer att stickprovsvis granska handläggningen av ett antal överklaganden, och att UKÄ därför kommer att välja ut ett antal överklaganden och ställa frågor till lärosätet.

Stickprov

UKÄ har valt ut 15 överklagade ärenden från listan och bitt lärosätet bifoga besluten med överklagandehänvisningar. Lärosätet har också ombetts att ange handläggningstid och bifoga utdrag från ärendehanteringssystemet för respektive ärende.

Lärosätets svar

Linköpings universitet har kommit in med följande dokument:

Riktlinjer för hur överklaganden hanteras

- *Arbetsordning för Linköpings universitet fr.o.m. 2019, (dnr LiU-2018-03280).*
- *Riktlinjer för utbildning och examination på grundnivå och avancerad nivå vid Linköpings universitet, (dnr LiU-2019-00920). Se kapitel 2, Examination och examinatorers roll samt avsnitt 2.4.1 Rättelse och omprövning (ändring) av betygsbeslut.*
- *Vägledning för överklaganden, senast uppdaterad 2019-04-12.*

Överklagandehänvisningar (mallar)

Behörighet

- *Ansökan till byte av program/senare del av program.*
- *Antagningsbeskedför val inför hösten 2019.*
- *Ansökan om dispens från behörighetskrav.*
- *Antagningsbeskedför VAL - vidareutbildning av lärare, exempel avslag.*
- *Programkurs som fristående kurs.*
- *Exempel, Antagningsbesked.*

Tillgodoräknande

- *Ansökan om tillgodoräknande av studier inom Utbildningsvetenskap.*
- *Ansökan om tillgodoräknande av studier inom den Filosofiska fakulteten.*
- *Ansökan om tillgodoräknande av utländska studier Internationella*
- *Civilekonomprogrammet.*
- *Ansökan om tillgodoräknande/utbyte av studier vid Medicinska fakulteten.*
- *Ansökan om tillgodoräknande av utländska studier.*
- *Överklagandehänvisning, Tekniska Fakulteten.*
- *Överklagandehänvisning tillgodoräknande utlandsstudier Tekniska Fakulteten.*

Examensbevis

- *Avslag på examensansökan, Medicinska fakulteten.*
- *Information om rätt till överklagande av beslut, Filosofiska fakulteten.*
- *Information om rätt till överklagande av beslut, området Utbildningsvetenskap.*
- *Information om rätt till överklagande av beslut, Tekniska Fakulteten.*

Anstånd

- *Anstånd med studiernas påbörjande, Filosofisk fakultet, Teknisk Fakultet, Utbildningsvetenskap.*
- *Ansökan om anstånd med studiernas påbörjan, Medicinsk fakultet.*

Studieuppehåll

- *Ansökan/anmälan om studieuppehåll/förlängt studieuppehåll, Filosofisk fakultet.*
- *Ansökan/anmälan om studieuppehåll/förlängt studieuppehåll, Medicinsk fakultet.*
- *Ansökan om studieuppehåll med platsgaranti, Utbildningsvetenskap*

Disciplinära åtgärder

- *Avstängning från studier vid Linköpings universitet.*
- *Varning från disciplinnämnd.*

Anställning

- *Överklagandehänvisning för anställningsärenden.*

Hantering av klagomål från studenter rörande examination

- *Inrättande av funktionen "Examinationsombud", (dnr LiU 117 5/06-45).*
- *Riktlinjer för utbildning och examination på grundnivå och avancerad nivå vid Linköpings universitet, (dnr LiU-2019-00920), se avsnitt 2.4.1 Rättelse och omprövning (ändring) av betygsbeslut.*

Samverkan för utveckling

- *Lokalt avtal om samverkan för utveckling, (dnr LiU-2017-01318).*

Universitetet har anfört bland annat följande:

Överklagande

Vid den tekniska fakulteten finns enbart en blankett för anmälan om studieuppehåll. Det fattas inga beslut om platsgaranti eftersom alla som gör studieuppehåll alltid kan beredas plats.

Klagomål

Rutiner för hantering av klagomål

Klagomål är ett vitt begrepp och typen av klagomål avgör var i organisationen och på vilket sätt klagomål behandlas. Det finns flera olika dokument och kanaler med information om vart studenter kan vända sig med problem, klagomål och frågor. På webbsidan "Vi hjälper dig" finns

samlad information om många typer av klagomål eller frågor, till exempel gällande examination, arbetsmiljö och it. Utöver det har projektet "En väg in" just dragit igång sin verksamhet vid universitetet. Studenterna kan alltid vända sig till Infocenter som finns vid varje campus för att få hjälp med svar eller vägledning om vart de kan vända sig med sina ärenden eller frågor.

Vid besvarandet av denna fråga har universitetet i huvudsak utgått från de områden gällande klagomål som omfattades av UKÄ:s kartläggning av klagomålsrutiner 2013 (reg.nr 32- 626-13). Vid sidan av de områdena har universitetet särskilda rutiner för till exempel hantering av ärenden och beslut som kan överklagas, disciplinärenden, oredlighetsärenden, personalansvarsärenden och ärenden om diskriminering och trakasserier.

Hantering av klagomål från studenter rörande examination

En student som vill begära omprövning eller rättelse av ett betygsbeslut ska i första hand vända sig till examinatorn för den aktuella kursen. För allmänna frågor om examination finns ett examinationsombud vid varje fakultet (se *Inrättande av funktionen "Examinationsombud"*, dnr LiU 117 5/06-45 och *Riktlinjer för utbildning och examination på grundnivå och avancerad nivå vid Linköpings universitet*, dnr LiU-2019-00920, se avsnitt 2.4.1 Rättelse och omprövning (ändring) av betygsbeslut).

Klagomål på en viss kurs eller ett visst program

Klagomål eller synpunkter på en viss kurs hanteras i första hand av den aktuella läraren eller handledaren. Om klagomålet gäller den aktuella läraren eller handledaren hanteras klagomålet i stället av kursansvarig. Vid den tekniska fakulteten kan även programnämnderna hantera ärendet. Prefekten har dock det övergripande ansvaret för personalärenden.

Klagomål eller synpunkter på en viss kurs tas även om hand inom ramen för universitets arbete med kursvärderingar.

Klagomål eller synpunkter på ett visst program hanteras i första hand av programansvarig. Dekanen har dock det övergripande ansvaret.

Klagomål på handläggning av ärenden och handläggningstider

Om en student har ett klagomål på handläggningen av ett ärende eller på handläggningstiden av ett ärende kan studenten i första hand kontakta den aktuella handläggaren. Om det fortfarande kvarstår synpunkter efter en sådan kontakt kan studenten kontakta handläggarens chef.

Klagomål på lokaler, utrustning och arbetsmiljö

Studentundersökning och doktorandundersökning: Många klagomål, synpunkter eller förbättringsförslag när det gäller lokaler, utrustning och arbetsmiljö kommer till universitetets kännedom via *Studentundersökningen* och *Doktorandundersökningen* som universitetet och studentkårerna genomför tillsammans vartannat eller vart tredje år. Syftet med enkätundersökningen är att ta reda på vad studenterna tycker om sin studiemiljö. Enkäten innehåller frågor om utbildning, lika villkor, studentinflytande och service, men också om praktiska saker såsom studieplatser och studentkök. De synpunkter som kommer fram i dessa undersökningar tas om hand inom olika delar av universitetet, beroende på vad synpunkterna gäller. Resultatet av undersökningen och de åtgärder som vidtas följs upp tillsammans med studentkårerna.

Samverkan för utveckling: Studenters klagomål och synpunkter på arbetsmiljö och lika villkor fångas också upp genom den samverkan som sker på institutionsnivå enligt det lokala avtalet om samverkan för utveckling (*dnr LiU-2017-01318*). Studentsamverkansgruppen (SSG) består av prefekt, eller den prefekten utser, samt studeranderepresentanter för de studentkårer som är berörda. Vid dessa möten kan studenter lyfta olika typer av klagomål som berör sin studiesituation.

Löpande klagomål och synpunkter: Löpande klagomål eller synpunkter framkommer på flera sätt och hanteras av olika instanser inom universitetet. Exempelvis har fakultetsledningarna regelbundna avstämningar med respektive studentkår. Dessa avstämningstillfällen har inte individärenden som fokus, utan där sammanfattas innehåll och omfattning i de klagomål som kommer till studentkåren. Vid den medicinska fakulteten har dessa möten exempelvis varit betydelsefulla vid planering och genomförande av den decentraliserade läkarutbildningen.

Klagomål eller förbättringsförslag gällande lokaler, utrustning och arbetsmiljö kan också lämnas löpande. För detta ändamål finns följande kanaler:

It-utrustning

- Kundcenter för support m.m.

<https://www.student.liu.se/studentstod/itsupport?l=sv> (e-post till

helpdesk@student.liu.se alternativt anmälan av fel eller problem via

webbformulär på MinIT.)

- www.felanmalan.liu.se
- QR-kod för felanmälan i salar eller kök
- Informationsblankett i lärosalar

Lokaler och tillgänglighet - fastighetsavdelningen

- www.felanmalan.liu.se
- QR-kod för felanmälan i salar eller kök
- Informationsblankett i lärosalar.

Övriga klagomål: Övriga klagomål eller synpunkter kan lämnas till Infocenter via telefon, besök och via kontaktformulär som finns på universitetets webbplats, <https://www.student.liu.se/studentstod/infocenter?l=sv>

Det går även bra att kontakta Info-center vid osäkerhet om vart man ska vända sig vid olika klagomålssituationer.

Information till studenter: Information om vart studenter kan vända sig med klagomål, synpunkter eller för att få hjälp finns på webbsidan "Vi hjälper dig", (<https://www.student.liu.se/studentstod?l=sv>).

Utöver det har projektet "En väg in" just dragit igång sin verksamhet. Studenterna kan alltid vända sig till Info-center som finns vid varje campus för att få hjälp med svar eller vägledning om vart de kan vända sig med sina ärenden eller frågor.

Inom universitetet pågår ett arbete med att strukturera och tydliggöra sådan information till studenterna samt med att utreda hur och var den lämpligen bör ges.

Studentkårernas svar

Studentkårerna har anfört följande:

Överklagande

Kårerna har inget att kommentera. Det sker få överklaganden vad studentkårerna vet. Tillvägagångssätt för överklaganden är tillgängligt.

Klagomål

På universitetets sida "Vi hjälper dig", finns bra information för klagomål rörande arbetsmiljö men ingen utförlig information om omprövning eller klagomål vid examination. Det är inte tydligt hur studenten ska gå tillväga och det finns inte heller någon sammanfattning som beskriver detta.

Att fakulteterna har examinationsombud var inget kårerna egentligen kände till, vilket då ifrågasätter att studenterna har blivit informerade om dessa. Vissa av sidorna för examinationsombuden har inte uppdaterats sedan 2013, där det enbart är den medicinska fakulteten som har

information på engelska. På hemsidorna för examinationsombuden hänvisas studenterna till att läsa universitetets regelverk för att få mer information. Genom att följa denna länk omdirigeras de till universitetets styrdokument och måste själva leta reda på rätt regelverk. Detta kan vara otroligt krångligt för en student som inte vet vad hen letar efter. Regelverken är dessutom på svenska, vilket gör att de internationella studenterna kan ha svårt att hitta information och få stöd.

Klagomål eller synpunkter på en viss kurs hanteras i första hand av den aktuella läraren eller handledaren. Om klagomålet gäller den aktuella läraren eller handledaren hanteras klagomålet i stället av kursansvarig. Prefekten har dock det övergripande ansvaret. Universitetet kan bli bättre på att få ut denna information till studenterna, för just nu går många studenter till sektionerna eller kåren när det uppstår problem. Som kårer ser de självklart positivt på att studenterna kommer till dem när de tycker det finns problem och kårerna ska alltid finnas till hand för studenterna. Med det sagt borde studenterna få bättre information om vilka de kan kontakta direkt på universitetet.

Att framföra klagomål som doktorand kan ses som problematiskt då doktoranderna upplever att de befinner sig i en beroendeställning till handledaren och att de inte kan gå via befintliga vägar på institutionen. Kårerna har tillsammans lyft önskemål om att ett doktorandombud anställs, men har bemötts med att det redan finns struktur för detta. Doktoranderna som kåren har haft kontakt med har rapporterat att dessa strukturer är bristfälliga.

Kårerna har generellt ingen insyn i handläggning av ärenden på universitetet.

De större problemen rörande arbetsmiljö och lokaler tas upp i studentundersökningar och studentsamverkansgrupper där det finns studentrepresentation, men när det kommer till de mer akuta arbetsmiljöproblemen i lokalerna har studenterna svårare att veta vem de ska vända sig till. I en del av universitetets lokaler finns information i allmänna utrymmen och på dörrar om hur studenterna ska gå tillväga, men på andra ställen saknas information helt.

Universitetskanslersämbetets bedömning

Överklagande

Riktlinjer

Vissa beslut som lärosätena fattar i studentärenden och anställningsärenden får överklagas till ÖNH. Andra beslut får överklagas till allmän

förvaltningsdomstol, exempelvis beslut om disciplinära åtgärder. För att den klagande ska kunna ta tillvara rätten att få saken prövad i högre instans är det viktigt att lärosätena hanterar överklaganden rätt och lämnar korrekt information. I ESG:s riktlinjer anges att kvalitetssäkringsprocesser bör ta hänsyn till att det finns en fastställd rutin för studentöverklagande.

UKÄ konstaterar att universitetet har tagit fram rutiner för hur överklaganden ska hanteras. Rutinerna framgår bland annat av universitetets dokument *Vägledning för överklaganden*. UKÄ anser att det i vägledningen (se schemat för ”Sammanfattning” på sida 4, jämfört med sida 24 i dokumentet) inte tydligt framgår att universitetet ska lämna över överklagandet till överinstansen även när lärosätet har ändrat beslutet helt i enlighet med klagandens begäran. UKÄ anser därför att universitetet bör se över dokumentets innehåll i denna del.

Överklagandehänvisningar

Av förvaltningslagen framgår att myndigheter är skyldiga att underrätta parten om hur beslut överklagas, om beslutet går parten emot och kan överklagas. Myndigheter måste därför lämna en överklagandehänvisning. Överklagandehänvisningen måste överensstämma med vad som föreskrivs i förvaltningslagen om hur ett beslut överklagas, till exempel inom vilken tid man kan överklaga och till vilken instans överklagandet ska skickas. Av överklagandehänvisningen bör det också framgå att överklagandet ska vara ställt till den instans som prövar överklagandet. På så sätt blir det tydligt att det är fråga om ett överklagande och inte en önskan om att beslutsmyndigheten själv ska ompröva sitt beslut. Det är säkrast att lämna en skriftlig hänvisning till ett skriftligt beslut. Man undviker då den risk för rättsförluster som uppkommer genom att muntliga besked lättare kan missuppfattas eller förbises.¹⁰

I högskoleförordningen finns regler om vilka beslut av en högskola som får överklagas till ÖNH.

UKÄ har granskat de mallar för överklagandehänvisningar som universitetet har bifogat.

I överklagandehänvisningen avseende mallen *Anstånd med studiernas påbörjande* anges att ett överklagande ska ha inkommit senast tre veckor ”efter att du har fått ditt antagningsbesked”. I överklagandehänvisningar gällande mallarna *Ansökan om studieuppehåll med platsgaranti*, *Ansökan om tillgodoräknande av studier inom utbildningsvetenskap*, *Ansökan om tillgodoräknande av studier inom filosofiska fakulteten*, *Ansökan om tillgodoräknande av utländska studier* anges att ett överklagande ska ha inkommit till universitetet senast tre veckor ”efter det att du har tagit del av beslutet”. I en överklagandehänvisning

¹⁰ Se Hellners och Malmqvist, *Förvaltningslagen med kommentarer*, 3 uppl., 2010, s. 258 och 264.

gällande mallen *Information om tillsättning av anställning* anges att ett överklagande av beslutet ska ha inkommit till universitetets registrator inom tre veckor ”efter ovanstående datum”. UKÄ konstaterar att dessa formuleringar inte överensstämmer med 44 § FL, i vilken det anges att ett överklagande av ett beslut ska ha kommit in till beslutsmyndigheten inom tre veckor från den dag då den som överklagar fick del av beslutet genom den myndigheten.

Av 45 § FL framgår att myndigheten om ett överklagande har kommit in för sent ska besluta om att överklagande inte får tas upp till prövning (avvisas). I överklagandehänvisningen som avser mallen *Information om tillsättning av anställning* anges att ett ”för sent inkommit överklagande prövas inte”. I överklagandehänvisningen som avser mallarna *Ansökan om tillgodoräknande av studier inom utbildningsvetenskap*, *Ansökan om tillgodoräknande av studier inom filosofiska fakulteten*, *Ansökan om tillgodoräknande av utländska studier*, *Ansökan om tillgodoräknande av utlandsstudier* och i *Ansökan om studieuppehåll med platsgaranti* anges att ett ”för sent inkommit överklagande behandlas inte”. UKÄ konstaterar att dessa formuleringar inte stämmer överens med 45 § FL, där det står att den som överklagar för sent har rätt att få ett beslut om avvisning av överklagandet.

Enligt 43 § andra stycket FL ska den som överklagar ange vilket beslut som överklagas och på vilket sätt han eller hon vill att beslutet ska ändras. I överklagandehänvisningen som avser mallen *Information om rätt till överklagande av beslut* uppställs krav på att överklagandet bland annat ska innehålla ”ditt personnummer”. UKÄ konstaterar att förvaltningslagen inte uppställer något krav på att denna uppgift ska finnas med i ett överklagande.

UKÄ utgår från att universitetet ser över informationen i samtliga mallar i enlighet med vad som anges ovan och vidtar de åtgärder som behövs för att informationen ska överensstämma med förvaltningslagens bestämmelser.

Mot bakgrund av att överklagandehänvisningarna i universitetets olika mallar till viss del innehåller felaktig eller otydlig information, vill UKÄ framhålla fördelen med att utarbeta gemensamma mallar för överklagandehänvisningar. Ett lärosäte kan vid framtagande av sådana mallar utgå från och ta hjälp av UKÄ:s tidigare nämnda vägledning om högskolornas handläggning av överklaganden. Vägledningen finns på UKÄ:s webbplats (www.uka.se)

UKÄ vill i detta sammanhang framhålla att det förhållandet att Universitets- och högskolerådet (UHR) har tagit fram vissa av texterna i de överklagandehänvisningar som återfinns i antagningsbeskeden via Antagningservice, inte frångår lärosätets ansvar för att de överklagandehänvisningar som universitetet lämnar tillsammans med sina beslut är korrekta. Upplyningsvis pågår det en dialog mellan UKÄ och

UHR för att diskutera utformningen av överklagandehänvisningarna i antagningsärenden.

Stickprov

Överklagandehänvisningar

UKÄ har även granskat de utvalda ärendena för att undersöka om personerna har fått överklagandehänvisningar och om hänvisningarna varit korrekta.

Ämbetet konstaterar att överklagandehänvisningar har lämnats i samtliga granskade ärenden, men har följande synpunkter på innehållet i överklagandehänvisningarna.

Beträffande de överklagandehänvisningar på engelska som lämnats i antagningsbesked via Antagningsservice och University Admissions in Sweden (LiU-2019-01610, LiU-2019-01650, LiU-2019-01617, LiU-2019-01614, LiU-2019-01612, LiU-2019-01563, LiU-2019-01565, LiU-2019-01787 samt LiU-2019-01667) framgår att överklagandet ska ha kommit in ”no later than three weeks after your receipt of this notification”. UKÄ konstaterar att formuleringen inte stämmer överens med 44 § FL, i vilken det anges att ett överklagande av ett beslut ska ha kommit in till beslutsmyndigheten inom tre veckor från den dag då klaganden fick del av beslutet genom myndigheten.

Av överklagandehänvisningarna i de samtliga ovan nämnda ärendena framgår att ”if the university concerned chooses not to change its decision, your appeal will be forwarded to the appeals authority for a final decision”. UKÄ vill framhålla att det i 46 § FL anges att om en myndighet ändrar ett beslut som överklagas, ska den överlämna även det nya beslutet till överinstansen. Överklagandet ska anses omfatta det nya beslutet. UKÄ noterar också att överklagandehänvisningarna saknar uppgift om att överklagandet ska ställas till ÖNH. UKÄ anser att det är viktigt att en överklagandehänvisning innehåller korrekt information om vilken instans som prövar överklagandet. Överklagandehänvisningen bör därför förtydliga att överklagandet ska ställas till ÖNH, men att det ska skickas eller ges in till universitetet.

Utifrån vad UKÄ har anfört ovan förutsätter ämbetet att universitetet vidtar de åtgärder som behövs för att förhindra att felaktig eller otydlig information framöver lämnas i överklagandehänvisningarna.

Handläggningstider

Riksdagens ombudsmän (JO) har uttalat att tiden för överlämnande av ett överklagande i normalfallet inte bör överstiga en vecka när en omprövning inte företas. JO har vidare uttalat att den omständigheten att besluts-

myndigheten finner det lämpligt att bifoga ett eget yttrande över överklagandet inte får medföra att tiden utsträcks med mer än några dagar.¹¹ Även Justitiekanslern (JK) har uttalat sig i frågan och anser att om yttrandet inte kan upprättas utan dröjsmål måste ärendet överlämnas till överklagandeinstansen. En annan ordning skulle innebära att det lagts i beslutsmyndighetens hand att avgöra när överlagandemyndigheten ska få del av överklagandet, något som JK inte ansåg godtagbart av rättssäkerhetsskäl.¹²

Vad gäller beslut efter omprövning föreskrivs följande i 46 § FL: Om överklagandet inte avvisas, ska beslutsmyndigheten skyndsamt överlämna överklagandet och övriga handlingar i ärendet till överinstansen. Om en myndighet ändrar ett beslut som har överklagats, ska den överlämna även det nya beslutet till överinstansen. Överklagandet ska anses omfatta det nya beslutet.

UKÄ har granskat handläggningstiderna för de utvalda ärendena. Lärosätet har därvid ombetts att ange handläggningstiden och bifoga utdrag från ärendehanteringssystemet för respektive ärende.

UKÄ har granskat handläggningstiderna för de 15 utvalda ärendena. Lärosätet har därvid ombetts att ange handläggningstiden och bifoga utdrag från ärendehanteringssystemet för respektive ärende.

UKÄ konstaterar, vad gäller 10 av ärendena (LiU-2019-01787, LiU-2019-01053, LiU-2019-01610, LiU-2019-01650, LiU-2019-01617, LiU-2019-01614, LiU-2019-01612, LiU-2019-01563, LiU-2019-01565 och LiU-2019-01667) att det av utdragen inte uttryckligen framgår när respektive överklagande inkom till universitet. Detta är en brist. I 3 av ärendena (LiU-2019-01567, LiU-2019-01176 och IBL-2019-00083) framgår det inte uttryckligen när respektive överklagande överlämnades till överinstansen. Detta är också en brist.

UKÄ utgår från att lärosätet ser över sina rutiner för registrering av händelser i ärendehanteringssystemet så att det tydligt framgår när ett överklagande inkommit till myndigheten respektive överlämnats till överinstansen.

UKÄ vill i sammanhanget också uppmärksamma universitet på vad JO har anfört i ett beslut den 19 september 2018 (dnr 3969-2017) som gällde en anmälan mot Arbetsförmedlingen. Under rubriken Rättslig reglering uttalar JO bland annat följande.

Enligt den bestämmelse om myndigheters dokumentationsskyldighet som gällde vid tidpunkten för Arbetsförmedlingens handläggning av Försäkringskassans förfrågan (15 § förvaltningslagen [1986:223]) ska uppgifter som en myndighet får på annat sätt än genom en handling och

11 Se JO:s ämbetsberättelse 1998/99 s. 443 och 2003/04 s. 179.

12 Se JK:s beslut 1999-12-20, dnr 1499-98-21.

som kan ha betydelse för utgången i ärendet antecknas av myndigheten, om ärendet avser myndighetsutövning mot någon enskild. En motsvarande bestämmelse finns i 27 § förvaltningslagen (2017:900), som, vilket redan nämnts, från och med den 1 juli 2018 har ersatt 1986 års lag. JO har vid flera tillfällen uttalat att dokumentationsskyldigheten sträcker sig längre än till att gälla ärenden som avser myndighetsutövning mot någon enskild. JO har upprepade gånger också uttalat att det inte är tillräckligt att endast anteckna uppgifter som kan ha betydelse för utgången i ett ärende. Alla beslut och åtgärder som vidtas i ärendet samt faktiska omständigheter och händelser av betydelse bör redovisas. Även uppgifter som enbart rör ärendets gång och som inte direkt tillför ärendet sakuppgifter bör i stor utsträckning dokumenteras. Sådana uppgifter kan t.ex. gälla att det har förekommit kontakter med parter, andra personer eller myndigheter. (Se JO 2014/15 s. 330, dnr 3972-2012 och 458-2017).

UKÄ har inhämtat uppgifter från ÖNH av vilka framgår att överklagandet i 2 ärenden (LiU-2019-01053 och LiU-2019-01617) lämnades över till överinstansen inom 12 respektive 14 dagar. Detta uppfyller inte kravet på skyndsam handläggning.

I 5 ärenden (IBL-2019-00083 , LiU-2019-01614 , LiU-2019-01612, LiU-2019-01610 och LiU-2019-01787) dröjde överlämnandet av överklagandet till överinstansen mellan 14-22 dagar. UKÄ anser att handläggningstiden inte är acceptabel och förutsätter att universitetet vidtar de åtgärder som behövs för att förhindra att detta upprepas.

I 2 ärenden (LiU-2019-01565 och LiU-2019-01567) dröjde överlämnandet av överklagandet till överinstansen 36 dagar respektive 40 dagar. Ämbetet ser allvarligt på dessa handläggningstider och förutsätter att universitetet vidtar nödvändiga åtgärder för att förhindra att detta upprepas.

Klagomål

Även när det gäller beslut som inte får överklagas är det viktigt att lärosätena hanterar eventuella klagomål på ett korrekt sätt. I ESG:s riktlinjer för standard 1.3 anges att det vid genomförande av studentcentrerat lärande och undervisning ska finnas lämpliga rutiner för att hantera klagomål från studenterna. I UKÄ:s rapport *Studentkårernas synpunkter på lärosätenas klagomålsrutiner* (rapport 2014:17) efterlyser flera studentkårer riktlinjer för hantering av klagomål. Även tydligare information om vart studenterna ska vända sig med problem eller klagomål efterfrågas. Enligt UKÄ:s uppfattning i rapporten tyder studentkårernas svar på att flera lärosäten kan behöva överväga åtgärder för att förbättra hanteringen av klagomål från studenter.

UKÄ ser positivt på att universitetet har tagit fram olika dokument och en webbsida med information om vart studenter kan vända sig med

klagomål, och synpunkter eller för att få hjälp. Vissa rutiner är dock inte uppdaterade och inte heller samordnade enligt svar från Studentkåren.

UKÄ konstaterar mot bakgrund av både lärosätets och studentkårernas svar att universitetet för närvarande inte har några samlade och sammanfattande rutiner för att hantera klagomål från studenter. Som framgår ovan anges i ESG:s riktlinjer för standard 1.3 att det ska finnas lämpliga rutiner för att hantera klagomål från studenterna. UKÄ anser att universitetet lämpligen bör utarbeta riktlinjer och information om vart studenterna kan vända sig med problem eller klagomål även i andra frågor. Dessutom bör universitetet informera studenterna om rutinerna.

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) ska bidra till att stärka den svenska högskolan och Sverige som kunskapssamhälle. Vi granskar kvaliteten på högskoleutbildningarna, vi analyserar och följer upp utvecklingen inom högskolan och vi bevakar studenternas rättssäkerhet.

uka.se

